



De borgerlige og utviklingsdebatten

En artikkelsamling med et utvalg aktører fra borgerlig side

«...problemet på utviklingsfeltet er en mangel på arenaer for debatt og at flere ikke tar en større rolle i å definere en borgerlig utviklingspolitikk.....»

De borgerlige og utviklingsdebatten

- En artikkelsamling med et utvalg aktører fra borgerlig side, intervjuet av Hanna Schanke etter en ide av Knut Hjelleset, rådgiver ved RORG-samarbeidets sekretariat.

Utgitt av RORG-samarbeidet

www.rorg.no

Juni 2012

Layout: RORG-samarbeidet

Copyrigh: RORG-samarbeidet

Opplag: 200

Heftet er utarbeidet og trykket med støtte fra Norad

Innhold

Innledning	4
Forord ved Inge Lønning	5
Morten Høglund	
- Stortingsrepresentant FrP	7
Peter s. Gitmark	
- Stortingsrepresentant Høyre	10
Kristin Clemet	
- Leder for Civita	13
Vidar Helgesen	
- Generalsekretær IDEA	16
Nils August Andresen	
- Redaktør i Minerva	19
Torbjørn Røe Isaksen	
-Stortingsrepresentant Høyre	22
Maria Østerhus Lobo	
-Skribent og analytiker	24
Kristian Meisingset	
- Kulturredaktør i Minerva	26
Hans Olav Syversen	
- Stortingsrepresentant KrF	29
Øyvind Eggen	
- Forsker ved NUPI	31
David Hansen	
- Styreformann i Mimeta	35
Kjell Roland	
Daglig leder av Norfund	38
Etterord ved Utviklingsminister Heikki Holmås	41

De borgerlige og utviklingsdebatten

Tittelen på denne intervjusamlingen krever kanskje en forklaring, men som bakgrunn for dette initiativet fra RORG-samarbeidet får det innledningsvis holde med en påstand:

Dersom utviklingsdebatten og opplysningsarbeidet i Norge om globale utviklingsspørsmål skal styrke utviklingspolitikken, så vel som engasjement og innsikt i globale utviklingsspørsmål hos folk flest, kreves det mer enn før deltakelse fra hele det politiske spekteret.

RORG-samarbeidet har med støtte fra Norad i mer enn 20 år arbeidet for å fremme opplysningsarbeid i Norge om «sentrale og aktuelle Nord/Sør- og utviklingsspørsmål». Norad-støtten har bidratt til utviklingen av et kritisk, utviklingspolitisk engasjement - langt utover bistanden - i et bredt mangfold av norske organisasjoner.

Fra RORG-samarbeidets side har det i alle år vært viktig at dette mangfoldet formidler kritiske stemmer med utspring i utviklingsland i Sør, som ofte er fraværende i utviklingsdebatten i Nord. Nå ønsker vi å sette søkelyset på et annet forhold: Om vi ser bort fra KrF er det sjelden vi fra det norske organisasjonsmangfoldet hører stemmer med utspring fra borgerlig side i norske politikk.

Det kan være flere grunner til dette. Som for eksempel forrige århundrets globale konflikter der Nord/Sør- og Øst/Vest-aksen har vært preget av ulike syn langs den partipolitiske Høyre/Venstre-aksen. Utviklingsdebatten har dermed vært preget av stor ideologisk avstand mellom de borgerlige og venstresiden, samtidig som den kalde krigens krav om utenrikspolitisk konsensus i stor grad har blitt videreført med bred og tverrpolitisk enighet.

Fra vårt ståsted kan det også handle om debattens legitimitet – knyttet til Norads informasjonsstøtteordning og vårt samarbeid med ulike aktører. Det er åpenbart ikke hensikten med en statlig støtteordning at den kun skal gå til en av fløyene i det politiske landskapet, men er det riktig at RORG-samarbeidets medlemmer er så venstreorienterte, og hvorfor er det ikke flere aktører fra borgerlig side som søker om statlig finansiering for sitt utviklingspolitiske opplysningsarbeid?

Et annet interessant spørsmål er hva dette betyr for debattens kvalitet? Forringes ordskiftet når tilfanget av ulike aktører fra et bredt politisk spekter begrenses? Etablerte forståelser og analyser om hvilke virkemidler som skaper en mer rettferdig verden blir ikke justert og videreutviklet når en ikke får brynet argumentene sine, men kan heller bli stående som sannheter lenger enn det som er heldig for det utviklingspolitiske arbeidet. Dette var utgangspunktet for utenriksminister Jonas Gahr Støre initiativ «Refleks» knyttet til norsk utenrikspolitikk, som kanskje i større grad også burde ha omfattet bistands- og utviklingspolitikken? Vi opplever fortsatt at mange diskuterer bistand og bistandspolitikk uten å ta innover seg de grunnleggende endringer i forståelsen av verden og vår rolle som ligger i det tverrpolitiske kravet om samstemt politikk for utvikling.

Som globale borgere i et demokratisk land i globaliseringens tidsalder har vi alle et medansvar for å engasjere oss i utenriks- og utviklingspolitiske spørsmål og bidra til løsninger på globale utfordringer. Her må det tenkes nytt, bredt og framtidsrettet - i politikken, debatten og opplysningsarbeidet.

RORG-samarbeidet har med bakgrunn i dette utfordret et utvalg personer med tilknytning til ulike partier, som Høyre, FrP, KrF, Venstre, forskningsinstitusjoner, tenketanker, næringsliv m.m og samlet deres tanker og refleksjoner rundt de borgerlige og utviklingsdebatten i redigert form og tilfeldig rekkefølge. Inge Lønning, mangeårig medlem av Stortingets Utenrikskomite for Høyre har skrevet forord, og Utviklingsminister Heikki Holmås har skrevet etterord.

RORG-samarbeidet håper intervjusamlingen kan stimulere til en bredere og konstruktiv debatt om veien videre – både innenfor det politiske miljø og i de frivillige organisasjonene.

Sidsel E. Aas

Daglig leder

RORG-samarbeidet

Forord:



Foto: KrF

Inge Lønning

Storingsrepresentant Høyre

1997 – 2009

Medlem av Stortingets Utenrikskomite

2001 - 2009

Samstemt politikk?

At politikk dreier seg om makt, er noe alle vet. Synlig kommer det til uttrykk hvert fjerde år, når velgerne avgjør kampen om regjeringsansvaret. Det de færreste er oppmerksom på, er at det i politikken hverdag, det vil i praksis si alle hverdagene mellom valgdagene, stort sett er vanens makt som styrer. Helt uforstyrret av vekslende meningsmålinger, valgresultater og regjeringsskifter går det meste etter parolen «same procedure as last year»

Knapt på noe annet område av norsk politikk er det lettere å få øye på denne uforanderlighetens lov enn på det område som er inngjerdet av stikkordene «utvikling» og «bistand». Det er et område som kjennetegnes ved at det a) ligger avsides til i forhold til den løpende politiske debatt, b) er dominert av gode hensikter og c) flyter av melk og honning (les: preges av pengeriklighet på en måte som er ukjent på andre budsjettområder). Kombinasjonen er ikke egnet til å fremme politisk nytenkning. Derfor er det heller ikke overraskende at de årlige budsjettdebattene på dette område lett får en rituell karakter av promilleregning og dreier seg om hvem som strekker seg lengst i forhold det magiske målet om en prosent av totalbudsjettet.

Stortingsmeldingen om utviklingspolitikken er et hederlig forsøk på å løfte blikket og invitere til en mer grunnleggende og langsiktig drøftelse av mål og midler. Men stortingsmeldinger er ikke folkelesning, og «samstemt politikk» er ikke akkurat en kioskvelter av en overskrift. For de fleste vil adjektivet samstemt lede tankene i retning av søvndyssende samstemmighet, og om det er noe vi ikke har bruk for mer av akkurat på dette område, må det være det. Man skal bruke litt tid på å tenke seg om og sette seg inn i materien for å oppdage at meningen er å presentere en politisk diagnose og en tankemessig utfordring: feltet lider av en iøynefallende mangel på sammenheng og samordning av målsettinger og tiltak. Og et enda mer iøynefallende fravær av påvisbare sammenhenger mellom mål og resultater.

Tradisjonelt har bistand hatt en tendens til å fortrenge utvikling som varemerke for dette politikkområdet, og det har vært en utbredt oppfatning at det dels er å anse som en sentral del av Kristelig Folkepartis hjertesaksportefølje, dels som en spesialøvelse for folk på venstrefløyen i norsk politikk. Om man betrakter det siste som den sekulariserte og den første som den ennå ikke helt sekulariserte utgaven av norsk misjonstradisjon, blir det politiske register relativt smalt. Derfor er det god grunn til å utfordre partiene på høyresiden av midtlinjen i norsk politikk, ikke for å skape politisk balanse, men for å bringe en sårt tiltrengt dynamikk inn i den politiske debatt på et område hvor utfordringene står i kø. Det er på høye tid å innse at utviklingspolitikk ikke er et avgrenset politisk landskapsvernområde for spesielt interesserte, men den mest sentrale og ufrakommelige av alle politiske utfordringer i globaliseringens tidsalder. Utfordringen går på tvers av alle tradisjonelle teiginndelinger, blant annet den mest seiglivede av dem alle, skillet mellom utenriks- og innenrikspolitikk. For ikke å nevne skillet mellom næringspolitikk og handelspolitikk.

De synspunktene som presenteres i denne samlingen av intervjuer med sentrale aktører på høyresiden i norsk politikk, taler for seg selv og trenger ingen fortolkende kommentarer. Bare ett fellestrekk kan det være grunn til å feste oppmerksomheten spesielt ved: de inneholder alle et element av det som i nittensekstiåttenerne

kodespråk het sjølkritikk. Alle som har medopplevd de siste tiårene av forrige årtusen, vil vite at det også er noe som kan reduseres til rituelle øvelser. Men så lenge det er en ny erkjennelse av at man har forsømt seg og derfor trenger å skjerpe oppmerksomheten og mobilisere tankekraften til å frembringe politiske alternativer som velgerne kan ta stilling til, kan det være begynnelsen på en fruktbar politisk prosess.

«Det er von i hengende snøre», som en kjent norsk statsministerkandidat – riktignok en som aldri kom i mål med sitt forsøk på å danne regjering – sa i sin tid. Under enhver omstendighet er utviklingspolitikken for viktig til å overlates til vanens makt alene.

Morten Høglund

Storingsrepresentant FrP



Foto: FrP

- *Storingsrepresentant 2001 - dd.*
- *Medlem i Utenrikskomiteen 2001 – 2009*
- *Medlem i Forsvars- og Utenrikskomiteen 2009 – dd*
- *Medlem i Europa-utvalget 2009 – dd*
- *FrPs fraksjonsleder på utenriks- og forsvarspolitik*

Morten Høglund mener utviklingsdebatten blir stadig bedre med en viss konsensus over partigrensene, men legger samtidig til at dersom politikken ikke klarer å etterleve retorikken blir debatten lite verdt.

Begrepet 'samstemt politikk for utvikling', tror du det er en bred forståelse av hva som ligger i det begrepet, både på Stortinget og i befolkningen forøvrig?

- Det er usikkert, i alle fall når det gjelder befolkningen forøvrig. Når man utfordrer folk på sammenhenger og konsekvenser, så skjønner de det, men det er ganske krevende. Det som var bra da meldingen om 'samstemt politikk for utvikling' kom var at man begynte øvelsen med å se sammenhenger og konsekvenser på tvers.

Det er ikke dermed gitt at vi makter å være samstemt hele tiden. Noen ganger gjør vi valg, forhåpentligvis bevisste valg, som gjør at vi ikke når målene. Regjeringens samstemtmelding er mer en opplisting av forsøkene våre på å være samstemte, men det er ikke noen som har tatt innover seg at når vi bommer, så bør vi endre politikken.

For FrP sin del forsvaret vi noen ganger ustemtheten, og andre ganger angriper vi den. Et eksempel er på landbruksområdet der man ønsker en norsk landbrukspolitik som ivaretar norske landbruksinteresser, samtidig som man tenker på utviklingsland. Selv om vi har vår retorikk og våre politiske argumenter, så stopper det på et visst punkt opp. Det er ikke vilje til å bryte gjennom. Vi flytter millimeterne. Derfor ønsker vi en ferdigforhandlet runde i Verdens handelsorganisasjon som kan sette det ettertrykkelig på plass.

Et annet eksempel er at Norge er involvert i våpenhandel, og vi selger relativt mye etter hvor stor nasjon vi er. Vi er likevel snilleste gutt i klassen sammenlignet med både Sverige og Russland og de fleste andre, men mange vil mene at politikken vår på dette området ikke er samstemt. På noen av disse områdene vil man jo kunne argumentere med at det å bli mer samstemt kan gi en positiv, om enn marginal, gevinst for utviklingsland. Landbrukspolitik er som nevnt ett eksempel. Det vil gi en positiv gevinst, riktig nok vil det ikke løfte millioner ut av fattigdom, men eksempelets makt er også stor.

I tillegg så kan noen mene at det er ustemt at vi pumper opp så mye olje og gass, i tillegg til våpenhandelen. Det å ta tak i de to tingene, det vil gjøre at vi innenrikspolitisk føler oss mer samstemt i vårt utviklingsengasjement, men effekten vil være lik null.

«Bistand har tradisjonelt vært angrepsvinkelen som har blitt brukt for å ta tak i utviklingsutfordringer».

Selvsagt handler det også om prioriteringer. Det er få velgere å hente i Tanzania, og flere velgere å hente på Kongsberg eller i Telemark. Det er den politiske realismen, men det å vite hvor vi er ustemt, det er verdifullt i seg selv. Et forsvar for Norge er at Norge er mer samstemt enn de fleste.

Opplever du at den utviklingspolitiske debatten har blitt bredere de siste 10-15 årene i forhold til hvilke temaer den omfatter?

- Generelt sett, ja. Debatten på Stortinget er nok ikke helt representativ, men debatten som foregår i media og i ulike andre fora, er langt bredere enn hva jeg synes å huske at den var for en tid tilbake.

I det aller siste er det en gryende erkjennelse av at for eksempel Afrika sør for Sahara er noe langt mer enn håpløse fattige land uten fremtid og mulighet. Jeg synes å se et større fokus på næringslivsmuligheter og utviklingen av handel som gjør at det ikke er ene og alene er bistand man snakker om.

Bistand har tradisjonelt vært angrepsvinkelen som har blitt brukt for å ta tak i utviklingsutfordringer. Settett av virkemidler, måten vi snakker om landene på, og det at man i større grad kan samarbeide om forskjellige prosjekter, er alle endringer i senere tid. Det er en virkelighetsforståelse av at verden er mer nyansert. Før virket den nærmere svart-hvit.

Det som i og for seg er noe av det spennende med denne debatten, er at det er et område hvor en del av den ideologiske ballasten henger igjen. Her har vel høyresiden tradisjonelt snakket mer om styresett. Unntak finnes det sikkert i alle leire, men hovedinnretningen er forskjellig.

I det retoriske er det større konsensus, man har kommet nærmere hverandre. Argumentasjonen, retorikken og en del av målene har blitt likere. Når vi diskuterer det overordnede – vaksiner, utdanning for jenter, handel, så er vi enige. De fleste innrømmer at bistandens effekt – om den har noen effekt – er marginal i forhold til andre utviklingstrekk og andre faktorer. Så på det retoriske har vi stort sett kommet nærmere hverandre, ja, men når man kommer til det konkrete – og nå tenker jeg på budsjettet som det mest konkrete – så er det liten endring.

Det spiller vel også over i at debatten ikke blir så spiss i det politiske rom, når man har nærmet seg hverandre politisk. Det er en enighet om at målsetningen handler aller mest om å skape bærekraftige samfunn og stater med evne til å ta ansvar for egen utvikling. Så her synes jeg det har skjedd ganske mye. Nå er debatten mer praktisk anrettet, mer pragmatisk, selv om det er unntak. Da forsvinner litt de gamle ståstedene hvor man var i kamp fra første stund. Nå er man mer opptatt av å finne tilgjengelige og fungerende løsninger.

Engasjerer debatten om bistand mer enn diskusjoner om andre virkemidler i utviklingspolitikken?

- Ja, selvfølgelig. Men det er ikke mye fart i disse debattene uansett, ettersom kampen for mye penger til bistand er vunnet. Da jeg jobbet med disse spørsmålene tidlig på 2000-tallet, var det fokus på at vi måtte opp til énprosent-målet. Nå har vi nådd det målet. Det er i liten grad en kamp om enda mer bistand. Det er av og til snakk om andre ting – transaksjonsavgifter, flyavgifter, disse internasjonale finansavgiftene – men ikke ofte. Det er få som tar opp dette.

Det hadde vært ønskelig med mer fokus på utviklingsspørsmål og mer debatt om utviklingspolitikk. Her må alle ta et ansvar og det krever en bred satsning gjennom media og debattmøter, og kanskje først og fremst gjennom uavhengige skribenter, synsere og forskere som kan få publisert sine tanker.

Dersom noen hadde satt i gang en debatt, tror du andre hadde fulgt etter?

- Nei. Det er et komplekst område, og skal man ha et tydeligere engasjement og en bredere debatt må både målene og kravene bli tydeligere. Klimadebatten for eksempel, har et mye klarere fokus. Utslippene må ned her eller ute, eller begge deler. Utviklingsdebatten er mye mer fragmentert.

Organisasjoner i Norge som jobber med utviklingspolitikk, ære være dem for det, har gjerne ett spesifikt fokus på en konflikt eller et landet eller et området. Det gjør at debatten spriker, det blir ikke ett hovedfokus som kan bidra til å skape et bredt engasjement.

«Det hadde vært ønskelig med mere fokus på utviklingsspørsmål og mere debatt om utviklingspolitikk»

«Det er få som melder seg inn i våre partier fordi de skal redde verden»

‘Frihandel for alle utviklingsland nå!’ kunne være en slik sak, men det finnes ikke mange aksjoner med parolen ‘ja til frihandel’. I dag har vi åpen import fra alle MUL-landene, men man kunne åpnet for å utvide det, og sagt at alle utviklingsland må få fri adgang til Norge med sine landbruksvarer, og gjort det til en parole. Men hvem vil kjøre

den debatten?

Hva tror du det kan skyldes at borgerlige side er mindre til stede i debatten?

- Noen partier, for eksempel SV og til dels Arbeiderpartiet, har en lengre historie for internasjonal arbeid. SV rekrutterer delvis ut fra et solidaritetsengasjement. Det samme er ikke tilfellet for FrP, og jeg tror heller ikke det er tilfellet for Høyre. Høyresiden ser også verden, men tror at verden kan klare seg selv. Den troen som venstresiden har på at ‘noen må frelse verden og det kan godt være oss’, den selvtilliten har ikke høyresiden. Det er jeg veldig glad for. Det fører samtidig til at vi ikke dyrker den delen av politikken på samme måte. Det er få som melder seg inn i våre partier fordi de skal redde verden.

Det hadde vært en fordel dersom det hadde vært større politisk bredde i aktørene som deltok i debatter på utviklingsfeltet. Vi skulle gjerne hatt flere arenaer. RORG-samarbeidet kommer med sine poster og det er bra, vi har Bistandsaktuelt som fører en dypere bistandspolitisk debatt, og til dels har Aftenposten klart å trekke opp noe debatt. Det er jammen ikke mye. Det finnes vel ikke mange journalister med kompetanse på området. Utviklingsdebatten er ikke det eneste temaet der de faglige utfordringene og debatten ikke får fremtredende plass.

Hvis jeg sammenligner litt med forsvaret, som bruker noen flere milliarder, men ikke enormt mye mer, så er det jo en helt annen debatt, større medieoppmerksomhet og engasjement. Det debattantene ofte vil er jo ikke å forandre norsk utviklingspolitikk, men å bidra til at de får en større del av kaka. Det er vel og bra, men det at noen sier at nå må Norge gjøre noe helt annet i forhold til energibistand gir ingen reaksjoner – dødt, helt dødt.

RORG-samarbeidet er en sammenslutning av organisasjonene som får informasjonsstøtte fra Norad. Det er veldig få av disse organisasjonene som har en borgerlig profil. Hva skyldes det at organisasjoner fra høyresiden ikke søker denne støtten tror du?

- Aktører på høyresiden nyttiggjør seg jo av offentlige midler som er tilgjengelige langs en bred akse. Vi som har jobbet med disse spørsmålene, kjenner godt til RORG-samarbeidet, men jeg er ikke så sikker på om de som sitter i partiorganisasjonen vet om RORG-samarbeidet eller Norad og de mulighetene som ligger der. Det handler om at man må ha et naturlig engasjement i organisasjonen når det gjelder å jobbe med disse spørsmålene. Jeg tror det godt kunne skje, men jeg tror det er en grunn til at det historisk er som det er.

Hvis utgangspunktet for spørsmålet er at dette burde endres, så er jeg enig i det. Da må nok Norad eller RORG-samarbeidet jobbe mer strategisk, ta organiserte møter med organisasjoner og så videre, og fortelle litt om muligheter. Ikke fortelle dem hvordan de skal søke og hva de skal gjøre, men kanskje beskrive nærmere hva dette kan gå ut på.

Peter s. Gitmark

Stortingsrepresentant Høyre



Foto: Høyre

- *Stortingsrepresentant fra Vest-Agder 2001-dd:*
- *Medlem av utenriks- og forsvarskomiteen, Høyres talsmann for utviklings- og bistandspolitikk, demokrati og menneskerettighets-spørsmål 2009-dd.*
- *Medlem av energi- og miljøkomiteen, Høyres talsmann for miljøsaker 2007-2009*
- *Medlem av finanskomiteen 2005-2007*

Peter S. Gitmark tror at noe av høyresidens problem på utviklingsfeltet er en mangel på arenaer for debatt og at flere ikke tar en større rolle i å definere en borgerlig utviklingspolitikk.

Har du inntrykk av at den utviklingspolitiske debatten har blitt bredere i løpet av de siste årene?

- Mitt inntrykk er at hovedfokuset i utviklingsfeltet fortsatt er bistand. Her mener jeg at vi i stor grad må legge ansvaret på høyresiden, fordi vi ikke har vært flinke nok til å belyse flere temaer. Høyresiden har et hovedansvar for å løfte frem effekten av handel på utvikling. Noen få politikere gjør det, men det er for få organisasjoner på høyresiden som er opptatt av utviklingspolitikk.

I så måte skal Venstresiden og Kristelig Folkeparti ha honnør for å ha hatt et langt større fokus på utviklingspolitikk enn hva høyresiden har hatt. Det mener det er flere grunner til dette. For det første er jo organisasjonsjungelen på venstresiden mye større enn på høyresiden. For det andre har høyresiden fokusert på andre temaer, som forsvarsområdet og økonomiske spørsmål, men uten å trekke frem handel eller økonomisk vekst som drivkrefter for utvikling.

Men det har kommet noen nye stemmer til i det siste, for eksempel Civita som engasjerer seg mer i disse spørsmålene nå enn hva de gjorde for noen få år siden.

Hva tror du denne endringen skyldes?

- Det kan nok være flere årsaker til dette. En drivkraft er nok at når flere tror en borgerlig valgseier er mulig i 2013. Noe som får ulike organisasjoner, også de på venstresiden, til å tenke litt rundt hvordan utviklingsfeltet vil se ut dersom man har en Høyrestatsråd.

Høyresiden har da et ansvar for å beskrive innholdet i en ny utviklingspolitikk, og her er det behov for flere stemmer. Civita må være en, men de kan ikke dra hele lasset alene. Næringslivet har jo alltid stått sentralt i Høyre, men på utviklingsfeltet er det fortsatt få næringslivsaktører som tar kontakt for å fremme sine synspunkter.

Tror du det ligger en forståelse for – blant politikere og blant velgere – i hva som ligger i begrepet 'samstemt politikk for utvikling'?

- Nei, det tror jeg ikke. Det store flertallet på Stortinget ville også hatt problemer med å fylle begrepet samstemt politikk med innhold.

Her mener jeg det ligger det et ansvar delvis hos organisasjonene, og delvis hos politikerne selv. Man kan si det sånn, at politikkenes vesen, og uvesen, er at vi ofte fanges av medias oppmerksomhet og organisasjonenes påtrykk, men dersom vi konstant følger korttidsprioriteringer, da ivaretar vi ikke de lange linjene og vi får ikke en samstemt politikk.

Skulle vi danne regjering trenger vi en politikk som ligger klar, og som er gjennomarbeidet debattmessig. Når sjansen for at vi får gjennomført politikken vår er større enn på lenge blir folk mer interessert i å vite hva den består i og hvordan det vil slå ut for deres egen organisasjon

Du er opptatt av å se koblingen mellom handelspolitikk og utviklingspolitikk, tror du velgerne ser det samme?

- Det kommer nok an på hvordan man spør. Dersom man spør folk om utviklingspolitikk, tror jeg de fleste automatisk vil svare bistand. Men dersom du for eksempel spør om hva som er den fremste drivkraften for vekst i Afrika sør for Sahara, vil du ikke få bistand på topp. Jeg tror at mange da vil svare økonomisk vekst eller handel eller noe tilsvarende. Jeg tror det har vært en endring i forståelsen av hva som er viktigst for utvikling, selv om det går sakte.

Fra vår side er de mest sentrale elementene fattigdomsreduksjon og demokratibyggning. Jeg synes venstresiden har for lite fokus på demokratibiten, og kroner og ører gjennom bistanden.

På den annen side, så har Høyresiden for lite fokus på fordeling. Dersom vi skal bidra til økonomisk vekst, må fordelingen være opp til landet selv. Likevel er det en så fundamentalt skjev fordeling i verden og mellom land. Dette må være en del av debatten og en større del av debatten enn det vi på borgerlig side har lagt opp til hittil.

Vi er jobber nå med et dokument om en ny utviklingspolitikk og en ny handelspolitikk for Høyre, og da vil vi ha møter hvor vi inviterer bredt. Der vil også RORG-samarbeidet og dets medlemsorganisasjoner være invitert. Det vil bety at vi vil få en mobiliserende effekt som er positiv for alle parter, ikke minst for diskusjonen om hva norsk utviklingspolitikk skal være. Det vil føre til debatt når man setter tydelig prioriteringer der fattigdomsreduksjon og demokratibyggning er på første plass, mens andre hensyn er lenger ned på listen.

Mange vil mene at en diskusjon om utviklingspolitikk fort kan bli litt vel akademisk og distansert. Det er et politisk ansvar, som også ligger på meg som talsmann for Høyre, å vise at vi må bruke de virkemidlene som finnes dersom vi ønsker å bidra til en positiv utvikling. Vi må ikke ha en norsk politikk der argumentene slår hverandre i hjel på disse politikkområdene. Dette er en av grunnene til at jeg mener at vi ikke bør ha en egen utviklingsminister, men en handels- og utviklingsminister. Det ville gjøre det lettere å kombinere den sterkeste

«Mange vil mene at en diskusjon om utviklingspolitikk fort kan bli litt vel akademisk og distansert. Det er et politisk ansvar, som også ligger på meg som talsmann for Høyre, å vise at vi må bruke de virkemidlene som finnes dersom vi ønsker å bidra til en positiv utvikling.»

drivkraften for utvikling med utvikling selv. Det vil også gjøre det lettere å videreformidle til norske velgere at dette er en politisk prioritering. Her er det også viktig å formidle at dette ikke bare er noe fattige land vil tjene på – det vil vi også gjøre.

Hva tror du det skyldes at RORG-samarbeidet opplever høyresiden som mindre tydelig til stede i debatten?

- Delvis skyldes det nok mangel på arenaer. Hadde RORG-samarbeidet vært til stede på noen av utviklingsarenaene som finnes på høyresiden, hadde de fått veldig klare tilbakemeldinger.

Samtidig er noe av høyresidens problem på utviklingsfeltet at vi har så få arenaer. Dersom Civita har, og tar, en større rolle i å

«Mitt inntrykk er at hovedfokuset i utviklingsfeltet fortsatt er bistand. Her mener jeg at vi i stor grad må legge ansvaret på høyresiden, fordi vi ikke har vært flinke nok til å belyse flere temaer.»

definere en borgerlig utviklingspolitikk, så gir det en positiv effekt både på høyre og venstresiden. Da kan vi i større grad få brynt argumentene på hverandre.

Organisasjoner som har en ideologisk fot på venstresiden har en egeninteresse av å få informasjon om høyresidens utviklingspolitikk. I seg selv blir debatten også bedre av å kjenne både med- og motspillere. Som nevnt har jeg blitt invitert til flere av RORG-samarbeidets medlemmer, så tross alt er det et anslag til kontakt.

I tillegg skulle jeg gjerne ha sett mer debatt i organisasjonene, og ikke minst mellom organisasjonene. Som Høyremann skulle jeg gjerne sett at også næringslivet førte en tydeligere utviklingsdebatt.

Generelt sett er det ønskelig med utviklingsdebatt i en rekke fora, og aller viktigst er Stortinget.

Hva tror du er årsaken til at aktører på høyresiden sjelden søker informasjonsstøtte fra Norad?

- Jeg tror det er lettere å få støtte fra andre kilder, og det er færre organisasjoner på høyresiden enn på venstresiden.

For min del synes jeg det er bra at høyresideorganisasjonene er mindre avhengige av offentlige støtte. Det betyr noe for en organisasjon at store deler av inntektene er offentlige bidrag. Man blir halvstatlige i tilnærmingen. I tillegg er summene ofte store, og man må inn i paraplyorganisasjoner som RORG-samarbeidet. Det er kanskje ikke ønskelig å være del av en paraplyorganisasjon som blir sett på som å være massivt venstreorientert. Kanskje RORG-samarbeidet selv bør gjøre en vurdering av hva som er barrierene?

Kristin Clemet

Leder for Civita



Foto: Civita

- *Leder for den liberale tenkesmien Civita*
- *Styreleder for Norfund (Statens Investeringsfond for Næringsvirksomhet i Utviklingsland)*
- *Utdannings- og forsknings- minister 2001 - 2005*
- *Storingsrepresentant 1989 – 93*

Som leder av Civita følger Kristin Clemet den utviklingspolitiske debatten, og mener at selv om det er interesse for utviklingspolitikk på borgerlig side, er det fortsatt en vei å gå for å skape større bredde i debatten.

Opplever du at den utviklingspolitiske debatten har blitt bredere?

- Ja, men jeg har ikke inntrykk av at 'samstemt politikk for utvikling' ligger bak denne bredden. Nesten tvert imot, vil jeg si – det er forbausende i hvor liten grad for eksempel migrasjonsdebatten tar opp i seg utviklingsperspektivet. Begrepet er i det hele tatt lite kjent.

For det første er det jo vanskelig å forstå. For det andre er det vanskelig å få til i praksis. Utviklingsministeren er ikke viktig ved regjeringens bord. Utviklingspolitikk er ikke viktig ved regjeringens bord. Det er viktig i noen kretser, men det er sykehus, skole og eldreomsorg som prioriteres.

For det tredje tror jeg, at dersom vi virkelig forsto begrepet, så ville det ikke være flertall for at det skulle slå gjennom. Dermed blir det litt flaut å debattere, for vi vet at det allikevel ikke vil føres noen innvandringspolitikk eller handelspolitikk som tar hensyn til u-landene. Men 'development finance-institusjonene', eller DF'ene, som bidrar til utvikling gjennom næringsinvesteringer, har gjort debatten bredere og brakt inn nye typer stemmer og aktører. Det er også et tegn i tiden at arbeidsplasser som er både 'for profit' og 'for purpose' er veldig attraktive. Dette er positivt.

I tillegg opplever jeg at det generelt sett er mer debatt, og den er mer kritisk. Nå har det blitt legitimt å kritisere bistanden og bistandspolitikken. De som brøt lydturen her i Norge var særlig Terje Tvedt og Øyvind Østerud. Deres kritiske innlegg har vært veldig viktige og blir tatt alvorlig, kanskje først og fremst fordi de ikke kom fra den politiske høyresiden.

Men i tillegg er det paradoksalt nok Erik Solheim som har fremmet de mest 'høyredreide' synspunktene på dette feltet. Jeg vil si at han nok er mer kontroversiell på venstresiden enn han er på høyresiden når det gjelder en del av synspunktene han har. Han sier veldig tydelig at det er andre ting enn bistand som er viktigst, men jeg kan ikke se at det får så veldig stor betydning i praksis.

«Jeg mener at det absolutt er rom for debatt – og å skape økt forståelse for sammenhengen mellom for eksempel migrasjon og utvikling»

En kan vel si at den generelle interessen for dette feltet ikke så stor. Utviklingspolitikk kommer langt ned på alle lister med målinger av hva folk er interessert i før et valg. Det gjelder nok også interessen for å snakke om for eksempel handelspolitikk som utviklingspolitikk. Ideologisk engasjerte høyrepolitikere vil nok være veldig engasjert i det, men jeg tror ikke det er stor allmenn interesse. Men hvis man kunne vri den handelspolitiske debatten til å påvise at man kunne få bedre tomater og kjøtt – bedre og billigere— slik at det ble et forbrukerspørsmål, kunne det kanskje engasjere bredere.

Tror du det er forskjell på hva borgerlige og ikke-borgerlige partier er interessert i når de diskuterer utviklingspolitikk?

- Det tror jeg. På borgerlig side har man gjennomgående en større tro på næringsutvikling og økonomisk vekst som kilde til utvikling. Det kan variere fra at man tror at det er viktig, til at man tror det er avgjørende, eller til og med den eneste faktoren. Når man tidligere har samarbeidet på borgerlig side, har KrF fått 'eie' utviklingsfeltet. Nå tror jeg det er en oppvåkning på høyresiden.

Det at debatten har blitt bredere har nok også gjort at aktører på høyresiden har følt mer eierskap. Civita har engasjert seg en god del i utviklingsspørsmål, gjennom migrasjon, handel, økonomisk vekst, markedsøkonomi og institusjoner. Vi ser også at det er flere medieoppslag om Norfund og om investeringer i fattige land generelt. Noe annet som trigger dette er at store deler av Europa gjør det dårlig, og at det går så bra i de fremvoksende økonomiene i Asia, og også i Afrika nå. Denne utviklingen merker jo næringslivet.

Hvis flere kunne anerkjenne at økonomisk utvikling fører til mindre fattigdom, ville debatten naturlig nok bli bredere og engasjere flere. Når jeg holder mine foredrag merker jeg at unge mennesker blir nysgjerrig og interessert – når de ser at det vi ønsker skal skje i fattige land, ikke er så ulikt det som har skjedd i vårt eget land. Det hadde bare vært fint om det kunne skje litt fortere.

Hvorfor ser RORG-samarbeidet fremdeles få borgerlige aktører i ulike utviklingspolitiske fora?

- I Norge blir, slik jeg ser det, de ulike politikkområdene 'kidnappet' av ulike politiske ståsted. Det blir en kultur for et visst eierskap til sektorer som hører sammen med de politiske holdningene. Venstresiden, og KrF, har lenge hatt eierskapet til dette feltet, og da føler man seg kanskje ekskludert.

Dette prøver Civita å gjøre noe med dette gjennom å bygge opp en borgerlig intellektuell offentlighet som kan gå inn i utviklingsdebatten og være like 'snille', men likevel med et annet syn. Vi opplever at dette vekker bred interesse i feltet. Vi har et godt innslag av mennesker på venstresiden på frokostmøtene våre, eller for å si det slik, når vi tar opp utviklingstemaer kommer 'bransjen'.

Fra vår side har vi på vår agenda at vi skal engasjere oss i utvikling. Vi har publisert noen synspunkt og analyser på bistand, men vi ser mer på utvikling enn på bistand, slik som effekten av åpne markeder, handel og migrasjon. Det er det nok en del som har lagt merke til.

Vi blir også invitert til andre arenaer, blant annet Norad. Jeg tror det forutsetter at de ser at dette er oppriktig ment, at man tror på engasjementet vårt. Jeg er ikke noen ekspert på tradisjonell bistand, men jeg vet noe om økonomisk utvikling – både hvordan man kan få det til og hva det leder til.

«Hvis flere kunne anerkjenne at økonomisk utvikling fører til mindre fattigdom, ville debatten naturlig nok bli bredere og engasjere flere»

Er det noen aktører på høyresiden selv kunne gjort for å fremmet mer samarbeid og debatt?

- Selvfølgelig – det handler om å lytte og føre en gjensidig dialog. Plan, selv om de har en ledelse med bakgrunn i SV og Ap, er helt klare på at det Norfund gjør er bra. Når vi møter hverandre får vi en mye mer fornuftig dialog om hvordan vi kan

støtte opp om hverandre. Det er sikkert en del gjensidig mistenksomhet – men dialog hjelper!

Jeg mener at det absolutt er rom for debatt – og å skape økt forståelse for sammenhengen mellom for eksempel migrasjon og utvikling. Jeg kan love at Civita vil gi sine bidrag! Likevel tror jeg det vil ta svært lang tid før vi eventuelt får gjennomslag for å liberalisere migrasjons- og handelspolitikken. Flertallet vil fortsatt foretrekke å late som den beste utviklingspolitikken er å gi bistand.

Civita er blant aktørene som kunne søkt informasjonsstøtte fra Norad for å finansiere sitt arbeid på utviklings spørsmål, men som har latt være. Har dette vært et bevisst valg?

- Civita har ikke overveid å søke støtte fra Norad. Jeg vil ikke utelukke at vi en gang kan søke noe offentlig støtte, men vi ønsker ikke å bli nok en organisasjon som lever av statsstøtte og blir klienter. Det er det mer enn nok av i Norge, ikke minst på bistandsområdet. Selv om jeg kan ha stor forståelse for hver enkelt aktørs ønske om å få mest mulig midler fra staten, er det samlet sett en veldig uheldig utvikling.

Vidar Helgesen

Generalsekretær i IDEA



Foto: IDEA

- *Generalsekretær i International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA) 2006-dd*
- *Statssekretær i Utenriks-departementet fra 2001 til 2005.*
- *Spesialrådgiver i det internasjonale Røde Kors i Genève 1998- 2001.*
- *Leder Operasjon Dagsverk 1987 -1988*
- *Ledet Høyres EU-kampanje 1994*

I følge Vidar Helgesen fører de store globale omveltningene til interesse for utviklingsspørsmål, både i internasjonale og i nasjonale politiske miljøer. Bistand er stadig mindre viktig i disse debattene – og det er like greit.

Opplever du at den utviklingspolitiske debatten har blitt bredere de siste 10-15 årene?

- Ja, og det mener jeg skyldes i stor grad to forhold. Det første er at mange analyser viser at bistand har hatt svak effekt på makronivå. Det andre er at mange fattige land har oppnådd sterk vekst uavhengig av bistand. Det at man ser på utviklingseffekten av mer enn bistand gjelder ikke bare i Norge, men også internasjonalt. Man har blitt bedre til å vurdere og ta hensyn til at bistand bare spiller en marginal rolle og at andre politikkområder har større betydning for utvikling enn det bistand har.

Fører denne endringen også til at det er flere aktører som føler seg hjemme i debatten nå?

- Ja, det opplever jeg absolutt. Det har kanskje ikke så mye å gjøre med hvordan bistandsdebatten per se har utviklet seg, men mere sett i forhold til hvordan verden utvikler seg.

Man har jo plutselig hele 'BRICS'-fenomenet – at tradisjonelle utviklingsland nå er vekstmotorer i verdensøkonomien. I handelsspørsmål har G20-samarbeidet har fått en mye større plass og betydning, og dermed ser man også at såkalte utviklingsland er viktige ikke bare i forhold til bistand og fattigdomsbekjempelsesaspektene, men også i den globale økonomien.

Internasjonalt er det nå betydelig interesse for investeringer i Afrika. Det er en økende erkjennelse av at bistand ikke er utviklingsmotoren – det er det gode politikk som er, i tillegg til investeringer og handel.

Jeg tror de sosiale sidene av utvikling ofte blir underprioritert i makroøkonomiske omstillinger, der kan bistand ha en viktig rolle for å skape gode endringsprosesser. På lang sikt er det imidlertid her nasjonal og internasjonal politikk som blir avgjørende: de voksende økonomiske og sosiale skillene i de fleste land, er en stor utfordring for stabilitet i nasjonal og internasjonal samfunnsutvikling. Her er det et dilemma at nasjonal demokratisk politikk ofte kommer til kort stilt overfor internasjonale finansmarkeder og –institusjoner.

I hvilken grad tenker du at politiske partier knytter utviklingspolitiske løsninger til egen politisk ideologi?

-I stor grad, men her er det noen interessante paradokser. I EU er det jo nå nesten bare sentrum-høyre-

«I norsk debatt er det tydelig at det legges større vekt på handel i Høyres utviklingspolitiske diskurs enn i andre partiers, og en større vekt på menneskerettigheter og demokrati. Det er selvsagt knyttet til mer grunnleggende politisk ideologi og politisk retning.»

regjeringer. I utviklingspolitikken legger de gjerne stor vekt på effektivitet. Det er det i og for seg ikke noe i veien med, men en konservativ tilnærming til utvikling bør også legge stor vekt på nasjonale forutsetninger og gi stort spillerom for demokratiske prosesser i samarbeidslandet, noe som i praksis ikke er forenlig med en kortsiktig bokholdertilnærming til effektivitet.

I norsk debatt er det tydelig at det legges større vekt på handel i Høyres utviklingspolitiske diskurs enn i andre partiers, og en større vekt på menneskerettigheter og demokrati. Det er selvsagt knyttet til mer grunnleggende politisk ideologi og politisk retning.

Tror du det hadde vært interesse blant Høyres velgere for økt

debatt om utviklingspolitikk?

- Det er stor interesse blant Høyres velgere, som tradisjonelt har vært et parti med en sterk internasjonal orientering. Interessen er stor for internasjonale spørsmål, særlig hvis debatten har et bredere tilslag enn bistand.

Det er en sammenheng mellom hvilket ståsted man har i nasjonal politikk og hvilke løsninger man ser på som de beste for utviklingspolitikken. Samtidig er det større åpenhet på venstresiden enn det var tidligere for betydningen av privat sektor, betydningen av investeringer, og den relativt beskjedne betydningen av bistand i det store bildet; skjønt dette er nytenkning som ikke minst har vært forfektet av Erik Solheim. Vi får se om hans etterfølger vil ha samme pragmatiske tilnærming.

Hva tenker du om å skille mellom utviklingspolitikk og bistand?

- Det er et meget hensiktsmessig skille, som fortjener større oppmerksomhet. Bistandsorganisasjonene burde snakket mer om hvilken politikk som skaper utvikling, heller enn om størrelsen på bistandsbudsjettet. Dette ville virkelig vært folkeopplysning om utvikling og ikke bare bistandsnivåer.

Bistand blir stadig mindre viktig, mens handel, investeringer og hjemsending av penger fra emigranter derimot blir stadig viktigere for utvikling. Det betyr i neste omgang at nasjonal politikk er det mest avgjørende: altså nasjonal politikk i samarbeidslandet, ikke i giverlandet. Slik bistanden fungerer i dag, tilsidesetter den regelmessig nasjonale demokratiske prosesser. Handel og investeringer bidrar derimot til å løfte frem betydningen av demokratisk politikk i mottagerlandet: rett politikk gjør land mer attraktive.

Samtidig ser de som er mer bistandskritiske at bistand kan ha betydning på enkeltsektorer. Ikke minst kan den være et viktig element i å sørge for at nødvendige økonomiske omstillinger ikke får de sosiale konsekvensene som de ville fått uten bistanden. Bistand blir dermed mindre kontroversielt.

Jeg tror det er en erkjennelse på tvers av politikken av at bistand kan fylle en rolle, men den er ikke alt eller ingenting. Tidligere var debatten sterkere fokusert på bistand i seg selv, og det var en lite nyansert debatt. Nå er det også blant de tradisjonelle bistandstilhengerne en vilje til å erkjenne at bistandens effekt kan være veldig begrenset, og en vilje til å erkjenne for eksempel korrupsjonsutfordringer.

Hva med begrepet 'samstemt politikk for utvikling', tror du at det er godt kjent?

- Begrepet er ikke godt kjent blant allmenheten. Det er jo veldig godt kjent i utviklingspolitiske sirkler og den verden der man driver med disse doktrinene, deriblant FN og OECD.

Dersom man hadde satset på mer utviklingspolitisk debatt og informasjonsutveksling, hva synes du hadde vært naturlige arenaer for dette?

- Bistandsorganisasjonene burde snakke mer om utvikling. Samtidig tror jeg det er viktig at man åpner for utviklingspolitisk debatt også i fora som ikke tradisjonelt har utviklings-politiske temaer: Civita vil for eksempel være et egnet sted for å ta

«Utviklingspolitikk er relevant for alle som har interesse av internasjonal handel og investeringer, fred og sikkerhet, energispørsmål, ressurs- og miljøspørsmål og migrasjonsspørsmål.»

debatten med andre innfallsvinkler enn de tradisjonelle.

Jeg mener at utviklingspolitikk er relevant for alle som har interesse av internasjonal handel og investeringer, fred og sikkerhet, energispørsmål, ressurs- og miljøspørsmål og migrasjonsspørsmål. I realiteten snakker vi dermed om en utenrikspolitisk agenda. Alle arenaer for debatt om internasjonal økonomi og sikkerhet er også naturlige arenaer for diskusjon om utviklingspolitikk, der den store handels-og utviklingsdebatten bør skje relatert til Verdens Handelsorganisasjon.

Men, selv om det er en økende erkjennelse i Norge av at man må ha større frihandel og at frihandel er bra for utviklingslandene, er det ikke den regjering i Norge som makter å gjøre noe med den uhyrlige norske handelspolitikken. Her er det en mangel på koherens. Man kan gi avlat i form av bistandsoverføringer, men dersom man opprettholder dagens handelspolitikk blir det samlet sett et beskjedent bidrag til økonomisk utvikling. Dette plasserer Norge i en skammekrok man bør komme seg ut av jo før jo heller.

Migrasjon er også et sentralt område med utviklingsvirkninger både i Europa og i fattige land. Det er også et brennbart politisk spørsmål i en innenrikskontekst. Slik sett vil det være nyttig å få belyst migrasjonsspørsmål som et globalt fenomen, ikke bare som antall innvandrere og kvoteflyktninger.

Hva tror du det kan skyldes at aktører med en borgerlig profil i mindre grad søker informasjonsstøtte fra Norad, selv når de ønsker debatt?

- Det er nok slik at bistandsorganisasjonene og bistandsbyråkratiet har hatt en innretning som har vært mer attraktiv for personer og miljøer fra den politiske venstresiden. Det har vært mer interesse for bistandspolitikk snevert på den siden av politikken, selv om de fleste organisasjoner vil si at de ikke er venstresideorganisasjoner.

Organisasjoner med tilknytning til høyresiden ser vel ikke på Norad og bistandsapparatet som så relevant for en bredere utviklingspolitisk debatt. Mange vil se på bistandsapparatet som noe som dreier seg om bistandsbudsjettet og ikke om utvikling. Det er vel egentlig bare en mangel på kunnskap om mulighetene her, ettersom informasjonsstøtte fra Norad ikke bare knytter seg til bistandsoverføringer per se, men også til utviklingsspørsmål.

Nils August Andresen

Redaktør i Minerva



Foto: Ellen Reiss

- *Ansvarlig redaktør for tidsskriftet Minerva siden 2009*
- *Konsulent innen energi- og klimaspørsmål i Econ Pöyry 2005–2008*
- *Rådgiver for Høyres stortingsgruppe 2008–2009*
- *Doktorgradsstipendiat i økonomi ved Centre of Equality, Social Organization and Performance (ESOP) ved Universitetet i Oslo.*

Nils August Andresen ser den utviklingspolitiske debatten som interessant, men forutsigbar med en utvikling der stadig flere områder legges inn i dette feltet etter hvert som bistand er mindre omdiskutert. Borgerlig side både kan og bør bli med, men da må det tråkkes litt utenfor de vante sirklene.

Er den utviklingspolitiske debatten mer konfliktylt enn andre debatter?

- Jeg tror mange aktører opplever en voldsom patos i denne debatten, hvor de som er uenige er onde. Slik sett blir Høyre «klassefienden». Noen av de gamle antipatiene henger nok igjen, både bevisst og ubevisst.

Mange aktører har jo økonomisk interesse av gjeldende politikk, for eksempel knyttet til bevilgninger. Dersom motdebattanten din har budsjettkutt som premiss, blir det en trussel ikke bare mot verdier man synes er viktig, men mot egen eller kollegers arbeidsplass eller karrieremuligheter. Det blir personlig og nært.

Synes du skillet mellom utviklingspolitikk og bistand - der bistand i beste fall er et av mange virkemidler - er hensiktsmessig?

- Jeg synes det er et hensiktsmessig skille, selv om grensene noen ganger er vage.

Også ikke-tradisjonell bistand vil i en eller annen form normalt innebære at "vi" - Vesten - bruker ressurser på tiltak som er ment å hjelpe fattige land, enten det er institusjonsbygging eller menneskerettighetsarbeid.

Samtidig er for eksempel nødhjelp, næringslivsprosjekter og budsjettstøtte så forskjellige at vi må skille mellom dem analytisk. Dertil kommer alle de politikkområdene som har effekt for utvikling i fattige land, men som er etablert som egne, selvstendige felt og ikke som "utviklingspolitikk". Handelspolitikk, klimapolitikk og sikkerhetspolitikk er sentrale eksempler.

Men vi kan se en endring fra 90-tallet til i dag. Debatten har blitt bredere tematisk, uten at det har medført en tilsvarende bredere felt av aktører. Høyresiden har tradisjonelt vært mye mindre aktiv på dette feltet enn venstresiden. Det tror jeg har to hovedforklaringer: den første er at en konservativ innfallsvinkel med en liberal

økonomiforståelse tilsier at det er begrenset hva man kan oppnå ved tradisjonell bistand. Man legger mer vekt på institusjoner i de enkelte utviklingsland. Det finnes også faglig belegg for at en slik skepsis har noe for seg.

Den andre grunnen er at Høyre – og kanskje enda mer FrP – nok er genuint mindre opptatt av disse spørsmålene. Dette er helt klart en utfordring for partiene på høyresiden. I tillegg har Norge en veldig fragmentert partiflora. Bistandssaken på borgerlig side har havnet hos Kristelig Folkeparti, og har dermed blitt en nisjesak. Borgerlige velgere som har vært opptatt av dette, har gått til et borgerlig parti som i sin profil på dette feltet har vært sentrum-venstre orientert. Det har lagt en demper på den borgerlige bistandsdiskusjonen.

En tredje grunn er at høyresiden i stor grad har manglet selvstendige tankemiljøer. Mye av engasjementet på venstresiden har riktignok vært knyttet til grasrotbevegelser som for eksempel Latin-Amerikagruppene, men de har også blitt støttet opp under av forskningsmiljøer. Eksempler er FAFO, PRIO og til dels NUPI, som alle har vært venstreside dominert. Fravær av miljøer som har sett på den type spørsmål fra en borgerlig synsvinkel, har kanskje gjort det vanskeligere for borgerlig orienterte å finne en naturlig plass.

Synes du aktørene har nærmet seg hverandre når utviklingsfeltet nå forstås bredere?

- Det har vært en generell konvergens. De fleste er for eksempel enige om at handel er viktig, og at ting må sees i sammenheng. Konvergensen har tatt form av en moderat høyrevridning på enkelte felt.

Mitt inntrykk er likevel at mange aktører inntar de standpunktene man skulle forvente ut fra deres egeninteresser. For å karikere mener Senterpartiet at eksport av landbruksvarer fra utviklingsland nærmest fører til sult der, Høyre mener at eksport er bra for utviklingsland, og SV er et sted midt i mellom for de sympatiserer verken med handelsinteresser eller med norske bønder. Synspunktene drives nok av andre politiske standpunkter vel så mye som av faglighet. Det er nok allikevel mer rom for konsensus.

Er det fremdeles få aktuelle tankemiljøer på høyresiden, selv om utviklingspolitikk nå forstås bredere?

- Selv med revitaliseringen av Minerva og med Civitas inntog er man ikke så mye til stede at det er snakk om en paritet. Minerva har hatt en utgivelse som blant annet omhandlet Kina, og et temanummer om bistand. Civita har gitt ut en pamflett eller to. Vi er ikke organisasjoner dedikert til dette, så vi kan ikke sammenligne oss med organisasjoner som jobber heltid med den type problemstillinger.

Men det at Minerva og Civita nå finnes, og har en borgerlig innfallsvinkel, kan kanskje gjøre det lettere for borgerlige aktører å engasjere seg på dette feltet.

Endringen som har skjedd, i form av økt bredde, burde gjøre det lettere for høyresiden å engasjere seg. Det har blitt mer snakk om institusjoner i hjemlandet. Faglig sett kan man peke på fremveksten til ny institusjonell økonomi, som er en god innfallspport. I stedet for å gå grundig inn i diskusjonen om institusjoner har man sett problemene tradisjonell bistand har knyttet til seg, og nøydt seg litt for lett med å si at det er handel som er løsningen: mer handel, ikke mer bistand. Man synes man har en politikk, og fordi man har manglet intellektuell tyngde og et genuint engasjement, har man ikke sett på hva som er begrensningene for handel, hvilke land som tjener på handel, og hva som er forholdet mellom handel og institusjoner.

«Partiene trenger å utfordre egne velgere på at det er behov for en god utviklingspolitikk, og løfte det høyere opp i egen organisasjon.»

«Det er nok også en forskjell i hva man definerer som utviklingspolitikk. Handelspolitikk kan enten snakkes om som handelspolitikk, eller som utviklingspolitikk. Det samme gjelder verdibaserte menneskerettighetsspørsmål, og forså vidt deler av sikkerhetspolitikken.»

Det er nok også en forskjell i hva man definerer som utviklingspolitikk. Handelspolitikk kan enten snakkes om som handelspolitikk, eller som utviklingspolitikk. Det samme gjelder verdibaserte menneskerettighetsspørsmål, og forså vidt deler av sikkerhetspolitikken.

Du nevnte at velgerne på høyresiden virker mindre interessert i utviklingspolitikk. Tror du dette gjelder også nå som feltet er bredere?

- Jeg tror, helt ærlig, at velgerne til Høyre og FrP er mindre opptatt av hvor mange som sulter i Afrika. Det er en utfordring for borgerlige partier. Venstresidens engasjement kan nok av og til sees på som en del av et 'godhetsparadigme'. Man vil føle seg snill uten at man bryr seg om å undersøke om politikken faktisk fungerer; men uansett er det nok flere velgere på venstresiden som ønsker å tenke at de støtter en god utviklingspolitikk. Det er en utfordring som jeg tror høyresiden bør ta på alvor. Partiene trenger å utfordre egne velgere på at det trengs en god utviklingspolitikk, og løfte det høyere opp i egen organisasjon.

Det er nok først og fremst SV og KrF som har en velgergevinst på bistandspolitik, slik at man tjener på å fronte det. For mange partier er det ikke viktig fordi velgerne ikke belønner det. Dette forsterkes dersom man heller ikke har korrektivet i form av aktive organisasjoner som støtter opp om det. De personene på borgerlig side som har vært opptatt av det, har hatt mindre tro på hva som kan oppnås på initiativ fra Norge. Da er det også mindre insentiv for å legge inn betydelige krefter på å løfte dette opp i eget parti/organisasjon.

Hva tror du kunne gjort at borgerlige aktører ble mer aktive i utviklingspolitiske fora?

- Litt forenklet kan man si at noe av det som særlig på 70-tallet bidro til at høyresiden distanserte seg fra bistandsdebatten, er en diskurs der utviklingspolitikk blir en kamp mellom egoistiske og grådige hvite mennesker i nord, og utbyttede fattige i sør, og ofte kobles sammen med en venstreorientert innenrikspolitisk agenda. Det må være greit å mene det, men da vil bistand forbli en venstresidesak.

Selv om dette mer radikale paradigmet nå ligger bak oss, har bistands-organisasjonene ikke vært veldig flinke til å skape nye diskurser der høyresiden er en naturlig aktør. Organisasjonene kan bli mye flinkere til å forstå både noe av den intellektuelle bakgrunnen for en tradisjonelt noe mer skeptisk holdning til bistand på høyresiden, og til å forstå hvilke utviklingsspørsmål som har særlige berøringspunkter med andre spørsmål høyresiden er opptatt av. Hvis man ikke klarer å skape arenaer som gir rom for minste felles multiplum, vil man miste borgerlig side. Selv om det kan være partipolitisk klokt, for eksempel for SV, blir det vanskeligere å få god debatt – og vanskeligere å få bevilgninger fra høyre regjeringer.

Hvis tradisjonelle fora for utviklingsdebatt hadde ønsket å trekke inn høyresiden, er det mye de kunne gjort. For å trekke inn høyresiden kunne man for eksempel hatt debatter om Douglass North, ny-institusjonell økonomi og betydningen av dette for bistand. Det ville være en høyresideinvitasjon, selv om svarene ikke nødvendigvis er i tråd med høyresidens politikk i dag. Man kunne også hatt seminarer om landreform, og om landrettigheter, for å gjøre rammen for diskusjon mer innbydende. Jeg ser ingen grunn til at ikke RORG-samarbeidet skulle kunne ta opp slike saker.

Er høyresidens skepsis til statlige overføringer til informasjon om Nord-Sør problematikk, ideologisk eller pragmatisk begrunnet?

- Jeg tror ikke statsfinansierte institusjoner nødvendigvis blir redde for å kritisere, men med statsstøtte blir det viktig å gjøre det som er i vinden. Det er påfallende hvordan sånne bølger kommer, og hvordan de utløser bevilgninger.

Også forskere har vært mer eller mindre bundet av bistandsregimet. Det at uformelle mekanismer har vært knyttet til dette er ganske sikkert. Det er en bevegelse av folk mellom de ulike elementene av bistandsfeltet, enten det er Norad, UD, forskningsinstitusjoner eller organisasjonene. I noen grad vil det jo alltid være et problem i et lite land, men at det er uheldige sider ved det, er det ingen tvil om. Jeg tror dette nå er i endring. Forskernes politiske preferanser har også påvirket hvordan man presenterer egne funn. For eksempel har mange lagt vekt på ikke si noe som kan "gi FrP vann på mølla". FrP-stempelet sitter i det hele tatt løst, og brukes i stedet for argumenter. Det er uheldig.

«Hvis tradisjonelle fora for utviklingsdebatt hadde ønsket å trekke inn høyresiden, er det mye de kunne gjort. For å trekke inn høyresiden kunne man for eksempel hatt debatter om Douglass North, ny-institusjonell økonomi og betydningen av dette for bistand».

Torbjørn Røe Isaksen
Stortingsrepresentant Høyre



Foto: Høyre

- *Stortingsrepresentant fra Telemark for Høyre 2009 – dd.*
- *Medredaktør i tidsskriftet Minerva, ansvarlig redaktør 2008-2009*
- *Bistandspolitisk sekretær i Høyres Studieforbund 2002–2004.*
- *Leder Unge Høyre 2004–2008*

Torbjørn Røe Isaksen er opptatt av å få større bredde i en debatt der utvikling og bistand har blitt behandlet som synonyme. For å få til dette ser han behov for flere alternative miljøer som er interessert i å diskutere utviklingspolitikk.

Hva tror du det skyldes at RORG-samarbeidet oppfatter de borgerlige som lite synlige i utviklingsdebatten?

- Det er færre aktører på dette området på høyresiden, eller på borgerlig side, forskjellen er enorm. En grunn er sannsynligvis at det er få som er sentrale på bistandsfeltet og som samtidig er borgerlige eller tilhører høyrefløyen i norsk politikk. Infrastrukturen som finnes på utviklingsfeltet er av historiske årsaker knyttet til venstresiden, til arbeider- og solidaritetsbevegelsen eller de kristne grupperingene i Norge.

En annen årsak er nok at utviklingspolitikk sluttet å være sikkerhetspolitisk interessant i det samme øyeblikk som den kalde krigen tok slutt. Da falt mange på høyresiden av. Selv om det innen det sikkerhetspolitiske establishment i Norge på forskerfronten har vært mange som har vært tilknyttet Arbeiderpartiet, så har det vært flere alternative stemmer, eller flere med borgerlig bakgrunn. Det tyder kanskje på at det ikke har vært så mange som har vært interessert i utviklingspolitikk. Det følger vel naturlig at lite deltagelse i utviklingsfeltet fra høyresiden har gitt lite deltagelse i utviklingsdebatten generelt.

Generelt tar jo den utenrikspolitiske debatten i Norge lite plass. Den er relativt konsensusdrevet, også på utviklingsfeltet. Det er ikke de voldsomme skillene mellom partiene, selv om det selvfølgelig er en viss forskjell.

Peter Gitmark i Høyre har jobbet mye med utviklingspolitikken vår de siste årene, men det har ikke skapt enorm debatt.

Det er mange utviklingsaktører som har KrF-bakgrunn, men KrF har jo også en mer tradisjonell innfallsvinkel til utviklingspolitikk. Det man har manglet, er alternative miljøer som har vært med å diskutere, eller har vært interessert i å diskutere, utviklingspolitikk. Innen mange felt har man hatt miljøer som balanserer hverandre. Innen samfunnsøkonomi, for eksempel, har man Norges Handelshøyskole i Bergen som etterhvert har blitt relativt gode i makropolitikk. Man har ikke et tilsvarende balanserende fagmiljø innenfor utviklingsdebatten i Norge. Det innebærer at mye av utviklingsdebatten på høyresiden har blitt dominert av at vi skal kutte ned bistanden fordi vi skal passe på gamle og syke og bygge veier her hjemme.

Synes du skillet mellom utviklingspolitikk og bistand er hensiktsmessig?

- Bistand er en del av utviklingspolitikken, som er en langt bredere kategori. Vi har gjort debatten en bjørnetjeneste ved å legge så avgjørende vekt på bistandspolitikken. Det har skapt et inntrykk av at utvikling kan kjøpes over bistandsbudsjettet, noe som igjen skaper forklaringsproblemer hvis store bistandsmottakere ikke oppnår utvikling.

«Det man har manglet er alternative miljøer som har vært med å diskutere, eller har vært interessert i å diskutere, utviklingspolitikk.»

Troen på sosial ingeniørkunst har blitt mye mindre i løpet av de siste tretti årene både på høyre- og venstresiden. Det at høyresiden i mindre grad har diskutert utviklingspolitikk har nok mer grunnleggende ideologiske årsaker. Venstresiden har også organisert sin deltagelse i demokratiske påvirkningsprosesser på en annen måte en hva høyresiden tradisjonelt har gjort. De har en annen tradisjon for aktivisme og protester, og har ikke på samme måte vært inne i de etablerte forumene og diskusjonene. De har kanskje også følt, i den grad de har vært der, at de har blitt skviset ut eller uglesett. Dette er ikke ulikt høyresidens opplevelse av egen deltagelse i de fora hvor utviklingsdebatten har blitt ført. Det finnes ingen solidaritetsbevegelser på høyresiden. Man har ikke samme tradisjon for politisk aktivisme, og dette er metoder som utviklingsfeltet nok har en viss tilknytning til.

Eksempelvis er RORG er et samarbeid bestående av organisasjoner som i hovedsak har stått på venstresiden. De oppleves ikke som veldig relevante samarbeidspartnere for Høyre. Man merker det når man er der; det presenteres uttalelser som deltagerne ellers åpenbart tror er minste felles multiplum, fordi folk fra disse miljøene sjelden møter noen som ikke har tilknytning til venstresiden. Det er klart dette skaper irritasjon og hever terskelen for å prioritere deltagelse.

Opplever du at den utviklingspolitiske debatten har blitt bredere de siste 10-15 årene, i forhold til hvilke temaer den omfatter?

- Ja, det har den. Det har jo også for så vidt skjedd under en rødgrønn regjering. Både Støre og Solheim har vært opptatt av et bredere bistandsperspektiv, av det å koble bistand og næringsliv, og i og for seg også norske næringsinteresser. Dette dreier seg om revitaliseringen av interessebegrepet i norsk utenrikspolitikk, som Refleksprosjektet har dreid seg rundt.

Utviklingsdiskusjonen, dersom man kan kalle den det, har blitt mye bredere. Det er mange flere ting som diskuteres. Den er likevel ikke sentral i offentligheten.

Kanskje mer interessant enn å spørre hvorfor høyresiden ikke er der, er å spørre om hvorvidt utviklingsdebatten er snever faglig sett. Er det for få økonomer, eller er det noen disipliner som har monopolisert debatten? Er det nok alternative stemmer utenfor etablissementet – er det noen stemmer som ikke har en egeninteresse, for eksempel i form av høyere bevilgninger?

Det er nettopp det RORG-samarbeidet er opptatt av – hvorfor de borgerlige miljøene ikke deltar i debatten. Spørsmålet er om det er fordi de ikke synes debatten er interessant? Eller har de interesse for temaene, men uten å se det som noe spesielt utviklingspolitisk?

- Jeg tror det er en blanding. Generelt, de som er ideologiske på høyresiden er skeptiske til store deler av bistandspolitikken. Men det er jo nok av innfallsvinkler i utenrikspolitikken som engasjerer mange på høyresiden, sånn som handelspolitikk, sikkerhetspolitikk, migrasjon og immigrasjon.

Menneskerettighetspolitikk engasjerer også mange, og det er helt klart en kobling der til utviklingspolitikk i bred forstand. Vi diskuterer også koblingen mellom for eksempel menneskerettigheter og økonomisk politikk. Den typen diskusjoner finner du masse av, men de forstås kanskje ikke under den tradisjonelle merkelappen utviklingspolitikk. De defineres heller ikke inn under utviklingspolitikk i bredere forstand. Trolig har det å gjøre med at utviklingsdebatt og bistandsdebatt har blitt behandlet som synonyme. I realiteten er det langt flere faktorer som må til for å få utvikling enn ren bistand.

Maria Østerhus Lobo
Skribent og analytiker



- *Analytiker og utreder i interesseorganisasjonen Econa*
- *Medlem av redaksjonsrådet til tidsskriftet Minerva*
- *Utdannet i International Political Economy*
- *Tidligere praktikant i Civita*

-Utviklingsdebatten får ikke konsekvenser for den relevante politikken, og dermed blir det lite aktuelt å delta, mener Maria Østerhus Lobo. Bakenfor ligger en uløst problemstilling; hvordan kan vi både ansvarliggjøre land i Sør samtidig som vi gir dem handlingsrom til å føre egen politikk?

Er utviklingsdebatten mer betent enn andre politiske debatter?

- Den er nesten et minefelt, debatten blir fort veldig personlig. Med en gang man tør å stille spørsmålstegn blir man nesten angrepet for å være moralsk underkastet.

Hadde man åpnet debatten mer, kunne man fått flere nyttige innspill. Jeg tror det er mange på høyresiden som er genuint opptatt av fattigdomsproblematikk, urettferdighet og ulikhet, eller som ønsker at man skal løfte folk til et høyere økonomisk nivå. Samtidig har debatten blitt bredere, man har blitt flinkere til å snakke om at bistand handler om mer enn å gi penger. I utgangspunktet hadde det vært mest hensiktsmessig å ta bort bistand som begrep innen utviklingspolitikken, eller i minste fall redusert dette kunstige skillet. Et større engasjement for utviklingspolitikk på borgerlig side avhenger av at man åpner opp for grundigere debatt. Innen utviklingspolitikken er det store områder hvor uenigheten er mindre enn antatt.

Blant andre Erik Solheim har sagt at vi må ha mer investeringer og mer næringsliv, men det skjer veldig lite. Det er et paradoks, for det finnes god nok empiri som tilsier at man skal åpne for mer handel, og skalere ned på bistanden. Dette er politikk som kan fungere, men så gjør man det ikke. Det er uforståelig. Man må åpne opp reelt sett, og for eksempel diskutere muligheten for å skalere ned på bistandsbudsjettet og heller legge om på tollbarrierer og landbrukspolitikk. Det er en vanskelig debatt å ta. I tillegg kan det virke som at debatten og det som kommer frem der i liten grad tas på alvor.

Det skyldes delvis at mange av dem som arbeider med bistand, og har gjort det lenge, sitter på den moralske sannheten om hvordan man skal gjøre ting. Selv om at man snakker om at man skal se på andre løsninger og andre mekanismer er det vanskelig å komme unna bistandssporet. Her er høyresiden i politikken like unnvikende som venstresiden. Borgerlig side må bli flinkere til å fremme løsningsforslag, og til å vise engasjement for å redusere global fattigdom.

Er borgerlige aktører interessert i andre temaer innen utviklingspolitikken?

- Hvis man skal generalisere, så kan man jo si at høyresiden snakker om menneskerettigheter generelt, mens venstresiden er opptatt av mer spesifikke felt som utvikling, Afrika sør for Sahara og kvinners rettigheter. Det er

to forskjellige tilnærminger. Å bli møtt med utsagn som 'det er viktig å kjempe for menneskerettigheter, men det er enda viktigere at folk får rent drikkevann og mat på bordet' gjør det vanskelig å føre en debatt.

Hvorfor er aktører med en borgerlig-profil mindre til stede i utviklingsdebatten?

- Mange av organisasjonene som er med i RORG-samarbeidet og den type sammenslutninger oppfattes som venstrevridde. Aktører på høyresiden blir skviset ut på grunn av ideologisk uenighet, selv om de kan være enige i grunnprinsippene. Det er andre steder man får mer igjen for innsatsen. Hvis man i tillegg er uenig i at bistand er et godt virkemiddel, engasjerer man seg ikke på de arenaene. Da går man heller gjennom privat næringsliv og politiske kanaler, man jobber for eksempel mot en bra handelsavtale i Verdens Handelsorganisasjon. Handel er business, og da er det ikke primært utvikling som står i høysetet. Man kan investere i et land fordi det genererer skatteinntekter, og så kan man bygge opp staten for å stable landet på beina. Det er en ytterste konsekvens av investeringsvirksomheten, ikke hovedmotivasjonen. Da virker man ikke like opptatt av utvikling i fattige land som dersom man engasjerer seg i Redd Barna.

Det er nok, blant aktørene på feltet, en viss skepsis mot frie markeder generelt. Da er man også skeptisk til at det kan være et virkemiddel til å løfte folk ut av fattigdom.

Hvordan kan borgerlige aktører selv bidra til å fremme debatt?

- De bør selv løfte opp områder de mener er problematiske. Her er Civita og Minerva sentrale. Institusjoner som NUPI kunne vært mer synlige. Det hadde ikke bare vært opplysende, men også samfunnsnyttig. Øyvind Eggen er et friskt pust. Andre relevante aktører kan være NBIM og Norfund, som kan vise til konkrete eksempler på hvordan man gjør godt gjennom handel og investering, og hvordan dette lønner seg.

Dersom man diskuterer disse «nye» temaene, og for eksempel inviterer til en debatt om handel, er det rimelig å håpe på en mindre emosjonell tone?

- Ja, det vil jeg mene. Hvis man diskuterer handelspolitikk får man også satt sin egen solidaritet på prøve. Sånn er det for eksempel med landbrukspolitikken, solidariteten strekker seg ofte bare til egne landegrenser. Man klarer ikke helt å se det store bildet. Hvis man klarer å skape et forum der man diskuterer handelens påvirkning på et lands økonomiske situasjon, så hadde det vært bra. Så handler det jo ikke bare om å løfte folk ut av fattigdom, det handler også om oss som forbrukere, og det skal vi heller ikke glemme.

Det er viktig å diskutere hvordan man kan kombinere dette, og hvordan man får til at handel blir et supplement til å gjøre stater sterkere, til å ha kontroll over egen skatteinntekt og infrastruktur, helse og skole – det er jo mye viktigere. Denne diskusjonen er en utfordring, nettopp fordi den krever mye innsikt. Det er to ting som er viktige her. For det første må man ansvarliggjøre mottakerlandene i mye større grad enn den man gjør i dag. For det andre må man la andre suverene stater fungere som suverene stater.

Ett av problemene med utviklingspolitikken er at den er så bred, og så preget av våre innenrikspolitiske mål, at den i mange tilfeller gjør det vanskelig for andre land i stand til å føre en selvstendig politikk. De enkelte mottakerlandene må selv få definere hva som er deres politiske prioriteringer og mål.

«I utgangspunktet hadde det vært mest hensiktsmessig å ta bort bistand som begrep innen utviklingspolitikken, eller i minste fall redusert dette kunstige skillet.»

Kristian Meisingset
Kulturredaktør i Minerva



Foto: Ellen Reiss

- *Kulturredaktør i Minerva og en av initiativtagerne til tidsskriftets satsning på utviklingsspørsmål.*
- *Redaktør Frekk forlag*
- *Etablerte og var ansvarlig redaktør for student-tidsskriftet Argument 2006-2007*

Kristian Meisingset mener høyresiden har tyngst eierskap til de utviklingspolitiske løsningene som vi i dag ser fungerer. Han hevder det er en økende interesse for dette feltet, og at vi vil se en tyngre tilstedeværelse av høyrekrefter i debatten fremover.

Opplever du at den utviklingspolitiske debatten har blitt bredere de siste 10-15 årene, i forhold til hvilke temaer den omfatter?

- Det er helt klart en følelse i hele feltet at det skjer en endring, og at utviklingspolitikken er bredere enn bare bistand.

I Minervasaken 'Etter Bistand' trekker vi frem tre kjerneområder for videre utviklingspolitikk; handel, migrasjon og investeringer. Vi fikk inntrykk av at det finnes en klangbunn i feltet for å snakke om dette, noe som er veldig positivt. Fra vårt perspektiv er dette høyresidens hjemmebane.

Det er en sterk følelse i Minerva at det finnes store muligheter for høyresiden til å sette utviklingspolitikk på agendaen på sin hjemmebane, og på politiske felt som man har brent for i lang tid. I dag gjøres dette i ganske liten grad. Høyresiden bør snakke om solidaritet, de bør snakke om utvikling i fattige land, og de bør snakke om politiske virkemidlene som midler for å fremme det.

Global fattigdom er et av de største problemene i verden, det er kanskje den største utfordringen vi har. Sånn sett innebærer Minervas satsning en kritikk av at Høyresiden er for passive på dette feltet. Man har tenkt at utviklingspolitikk og bistand er venstresidens domene, og har ikke hatt så sterkt behov for å gå inn på det. Det er dumt, for høyresiden er jo opptatt av friere handel, friere migrasjon og investeringer. Det blir en selvforsterkende kultur, og høyresiden er avhengig av å rekruttere folk med kompetanse og interesse for utviklingspolitikk.

Det å fronte en god politikk på utviklingsområdet er utrolig viktig. Da er også en offentlig debatt viktig, for man må snu opinionen. Opinionen må skjønne at friere handel, friere migrasjon og investeringer fører til utvikling, snarere enn å sende masse penger til fattige land.

Tror du det er en allmenn interesse for at utviklingspolitikk skal oppfattes bredere?

- Nei, jeg tror ikke folk flest etterspør så mye knyttet til dette. Utviklingspolitikk er egentlig et elitefenomen. Det er en spesialisert politikk, og man skal ikke ha alt for høye ambisjoner om at folk flest skal bli veldig engasjert i det.

I politikken gir derimot en bredere utviklingspolitikk muligheter til å snakke om et bredere sett med politiske virkemidler. Det tror jeg det finnes en etterspørsel etter, i hvert fall på borgerlig side. Det som kanskje har manglet er at man har satt det inn i en utviklingspolitisk sammenheng.

Minervas satsning er også en kritikk av utviklingsfeltet, fordi aktørene der ikke har vært flinke nok til å sette disse sakene på dagsorden. Det er få i utviklingsfeltet som har snakket om frihandel, friere migrasjon, og investeringer. Det er et økende antall, og det er positivt, men man har vært alt for passive på det. Man har vært alt for dårlige på å gjøre det på høyresidens premisser, man har ikke inkludert dem i det tankearbeidet.

Synes du det initiativet burde kommet fra eksisterende aktører i feltet, eller kunne det kommet fra borgerlig side?

- Det kan komme fra begge sider, men aktørene i feltet har en klar interesse av å engasjere de politiske miljøene.

Kirkens Nødhjelp sin samfunnspolitiske avdeling burde for eksempel samarbeide med Civita om en rapport om hva slags toll-og subsidiepolitikk knyttet til mat som ville vært ideell i en utviklingspolitisk kontekst. Utviklingsfeltet bør se at noe av det som bør være kjerneelementene i fremtidens utviklingspolitikk er ting som høyresiden brenner for. Da bør det være interesse for å ta kontakt og gjøre samarbeidsprosjekter. Høyresiden kan fronte sin politikk og gjennomføre endringer gjennom politiske kanaler. De er ikke like avhengige av å ha med seg feltet på det - det er ikke utviklingsfeltet som liberaliserer handelspolitikken.

Men la meg igjen få understreke at vi faktisk veldig gjerne vil nå ut til aktuelle aktører, og der har vi også opplevd en genuin interesse og velvilje. Det er et potensiale til å endre politiske holdninger, og jeg tror at det er mange mennesker som vil være interessert i friere handel, friere migrasjon, fokus på investeringer og sånne ting. Minerva tenker at det må være utrolig viktig å få de stemmene til å blomstre, å styrke de delene av feltet. Det er de som må definere agendaen i fremtiden.

Begrepet 'samstemt politikk for utvikling', har det satt seg?

- Nei, jeg tror ikke det. Det er et lite sexy begrep. Man kan ikke regne med at det skal gå inn i vanlig språkføring, men det kan fungere som et internbegrep. Å samle en konsensus om et bestemt innhold i en 'samstemt politikk for utvikling' er veldig ambisiøst. Det vil være sterke politiske uenigheter om hva 'samstemt politikk for utvikling' faktisk innebærer.

Hvis man får en økt konsensus om at det er en bredere utviklingspolitikk som er interessant å diskutere, og at man har behov for samstemt politikk, så vil polariteten øke. Det er fordi man har vidt forskjellige løsninger på hva som er den faktiske samstemte politikken som trengs innenfor et sånt paradigme. For eksempel er global regulering essensielt for å få til frihandel, men når aktører i feltet snakker om global regulering, så snakker de jo ofte bare om våpenhandel og gjeldslette. Man er med andre ord enige om at global regulering er fryktelig viktig, men så snakker man om vidt forskjellige ting innenfor det. Når man før hadde bare bistand var det mer enighet.

«Utviklingspolitikk er egentlig et elitefenomen. Det er en spesialisert politikk, og man skal ikke ha alt for høye ambisjoner om at folk flest skal bli veldig engasjert i det.»

Jeg synes det er bra at denne polariseringen gjør seg gjeldende, for vil man ha engasjement, må man ha debatt. Jeg tror polariseringen i stor grad vil følge høyre-venstreaksen, fordi de fleste relevante politiske miljøer plasserer seg på denne akse og tolker utspill fra andre aktører i utviklingsfeltet deretter. Jeg synes ikke dette er negativt.

Kan begrepsbruk knyttet til utviklingspolitiske problemstillinger vanskeliggjøre dialog?

- Det er helt klart at det virker polariserende. Venstresiden har for eksempel vært helt ute av stand til å se kapitalismens positive sider. Eller, den mainstreame venstresiden i Norge, sosialdemokratiet, er jo tilhengere av kapitalismen, men i bistands-og utviklingsfeltet har man vært altfor dårlige til å sette det på agendaen. Kapitalisme er en av kjernepillarene for positiv utvikling i verden.

«Hvis man får en økt konsensus om at det er en bredere utviklingspolitikk som er interessant å diskutere, og at man har behov for samstemt politikk, så vil polariteten øke.»

Hva med begrepet 'solidaritet' som du har brukt i ulike sammenhenger, er det et begrep som høyresiden kan oppleve som fremmedgjørende?

- Det kan godt være, men solidaritet, eller global solidaritet, handler jo om at man skal ha like muligheter uavhengig av hvor man er født. Hvis man sier det sånn, har det større gjenklang på høyresiden. Det er jo det det handler om – bare fordi jeg er født i Botswana, skal ikke det ha noe å si. Hvis jeg er født i Botswana og ønsker å selge kjøttet mitt til Norge, hvorfor skal staten sette barrierer for det? Hvis du sier det på den måten, så er det god høyresideretorikk.

På venstresiden må man si at det handler om solidaritet med de fattige. Det er akkurat det samme, bare at man sier det på forskjellige måter.

Hva tenker du om å knytte paralleller fra utvikling i fattige land til økonomisk utvikling mer generelt?

- Det er smart retorisk grep å knytte det nærmere til for eksempel hvordan Norge utviklet seg økonomisk. Man kan jo trekke inn for eksempel polakkene når man snakker om fri migrasjon. Fagbevegelsen var ganske skeptisk til fri migrasjon i EØS-området, men den migrasjonen, som jo er ganske dramatisk og utrolig stor, har vært ekstremt bra som utviklingspolitikk for Polen og for polakker. Den innebærer at de drar til Norge og jobber for ganske lav betaling, så der er det noen interessante spenninger. Det er det samme man snakker om når man snakker om global migrasjon. Sånn sett kan det bli større interesse for det, men jeg ser ikke for meg noen folkebevegelse for frihandel og fri migrasjon. Det er litt spesialisert politikk.

Hva tror du er årsaken til at få aktører med en borgerlig profil søker informasjonsstøtte fra Norad?

- Det har vært få aktører på borgerlig side med en interesse for utviklingspolitikk, og dermed har det utviklet seg få miljøer på høyresiden innen dette feltet. Noen av studentforeningene kunne kanskje søkt, men jeg tror dette er utenfor deres radar. Minerva har ikke skjønt før helt nylig at det er mulig, at vi som egen aktør kunne søkt Norad om informasjonsstøtte. Vi har blitt klar over det nå.

Det er et spørsmål som kan rettes tilbake til Norad også. Deres oppdrag er jo å få til en bred diskusjon om disse spørsmålene, og da må det også være en del av oppdraget at den diskusjonen er mangfoldig og inkluderer ulike aktører, og ulike temaer. Jeg tror ikke det hadde slått Civita at hvis de skulle lage en rapport om hvordan det globale handelssystemet burde ha vært utformet, så er det faktisk noe du kan få penger til fra Norad. Det er jo i og for seg en informasjonsutfordring som Norad burde tatt på alvor.

Så du tror det dreier seg om mangel på kunnskap om ordningen –det er ikke noen ideologiske motforestillinger mot å søke informasjonsstøtte fra Norad?

- Nei, hvorfor skulle det vært det? Minerva er hvert fall 100 % kyniske, det er samme hvor pengene kommer fra så lenge vi kan gjøre det vi vil. For oss dreier det seg primært om mangel på informasjon fra Norad.

Hans Olav Syversen

Stortingsrepresentant KrF



Foto: KrF

- *Stortingsrepresentant for Oslo 2005 – dd.*
- *Medlem av Finans-komiteen 2005 – dd.*
- *Medlem av den utvidete Forsvars- og utenrikskomiteen 2009 – dd.*
- *Parlamentarisk nestleder KrF (påtroppende parlamentarisk leder)*

Hans Olav Syversen tror nok at folk flest fremdeles oppfatter utviklingspolitikk som synonymt med bistand, selv om dette bildet har endret seg i de politiske debattene. Handel og vekst kommet for å bli, og Syversen ser disse spørsmålene som viktige selv om de ikke ligger høyt på agendaen.

Kristelig Folkeparti har blitt løftet frem som et særtilfelle på borgerlig side. Står dere venstresiden nærmere når det gjelder utviklingsspørsmål?

- Internt i partiet har det alltid vært interesse for utviklingsspørsmål. Det henger også sammen med hvilken tradisjon man har stått i, det at man ser utenfor egne grenser. Noen kaller det solidaritet og andre kaller det for nestekjærlighet, men det er ikke tvil om at disse begrepene ligger veldig nært hverandre. Man har et personlig ansvar som overføres til et samfunnsansvar for Norge som nasjon. Dette ligger veldig dypt hos de fleste KrF-ere, og noe som gjør at man føler seg hjemme i tradisjonelle utviklingspolitiske fora. Man snakker samme språk, og dermed samsvarer kanskje den normative grunntonen i disse foraene mer med KrF sin grunnforståelse.

Kristelig Folkeparti var blant aktørene som etterlyste en mer samstemt politikk for utvikling. Er dette begrepet kjent?

- Jeg tror noe de fleste har et forhold til bistand eller utviklingspolitikk på makronivå, men derfra å gå ned i dybden er et stort skritt. Medias dekning av dette stoffet er heller ikke dybdeorientert, med unntak av Bistandsaktuelt og et par-tre andre aviser. Dersom du spurte forbigående om hva samstemthet betyr, vil nok kun noen få prosent svare noenlunde i samsvar med det som menes..

Det generelle bildet for folk flest er nødhjelp og støtte til enkeltland. Folkeopplysning kunne muligens bidratt til å endre denne oppfatningen, men det sitter nok ganske langt inne.

Er det noen aktører, enten enkeltpersoner eller organisasjoner, som bevisst jobber for at debatten skal bli bredere, eller for «folkeopplysning», som du kaller det?

- Det trykkes stadig vekk innlegg som prøver å reise debatter, og der synes jeg organisasjonene gjør det de skal. Kirkens Nødhjelp er en aktør som har bredt interessefelt, i likhet med Digni. Det er mange flere aktører på banen, men mest fra organisasjonshold. Det er med andre ord mange som tar oppgaven på alvor, men det er ikke lett å få denne type politikkområder til å bli kiosk-veltere. Det er krevende å komme gjennom lydturen.

Jeg mener allikevel at debatten er blitt bredere. Før var den jo mer bistand- og nødhjelpsorientert. Nå dreier den seg mer om handel og spørsmål knyttet til forpliktelser før man gir bistand, og hva som er god bistand. I tillegg kommer feltene som ligger i ytterkanten av bistand: Hvordan håndterer vi vår stemme innen Det internasjonale pengefondet? Man har satt opp politiske forutsetninger, og vi ser blant annet på hvordan Norge

«Det er ikke nødvendigvis mye å hente politisk på dette feltet. Vi er ikke blinde for hva velgerne prioriterer, og ser at dette ikke rangeres høyt. Men; av og til må man gjøre ting fordi det er rett, ikke bare fordi man skal tilpasse seg en velgerskare.»

kan gi utviklingsland større innflytelse i Det internasjonale pengefondet. Det andre fokuset er hvordan vi bruker pensjonsfondet. De ikke-sosialistiske partiene har gått inn for å sette av en sum – 10 milliarder – for å investere i næringsvirksomhet i utviklingsland, nærmere bestemt de minst utviklede landene.

Vanlige temaer for debatt i dag er etiske retningslinjer for pensjonsfondet og samstemthet i politikken. Olje- eller pensjonsfondet, som ikke er en del av norsk utenrikspolitikk, blir allikevel assosiert med denne politikken. Selv om vi vektlegger regnskog innenfor bistand så investeres det likevel innenfor pensjonsfondet i nettopp de selskapene som står for nedhoggingen. Dette er et mye bredere perspektiv enn, for å

sette det på spissen, en TV-innsamling.

Den tradisjonelle forståelsen, som fremdeles er majoritetsforståelsen, er at utvikling dreier seg om hjelp: delvis nødhjelp, og delvis støtte til at myndighetene skal kunne sørge for utvikling i sitt eget land. Dertil hører den påfølgende debatten om støtte til regimer som ikke bruker pengene slik de skal. Disse elementene er fremdeles mer fremtredende i det brede lag av befolkningen.

Er det en forskjell på hvilke temaer man opplever som relevante innen den bredere utviklingspolitikken?

- Ja, absolutt. Særlig Høyre, Venstre og Fremskrittspartiet understreker rollen handel kan ha som et virkemiddel for å fremme utvikling. På dette feltet er det også utfordringer knyttet til norsk landbrukspolitikk, og det bærer nok debatten preg av. Det er nok rimelig godt samsvar mellom partiene og velgerne. Høyrevelgere kan nok også være opptatt av budsjettstøtte, eller av vaksinerings, i tillegg til handelsfremmende tiltak, men trendene tror jeg samsvarer godt.

Er det noen grep man kunne tatt for å få til mer debatt?

- Det er stort sett spesielt interesserte som deltar i debattmøter. Til gjengjeld er de veldig interesserte og idealistisk orienterte. TV-aksjonen er et eksempel på et pedagogisk og viktig virkemiddel for at befolkningen forøvrig skal få øynene opp for utvikling. Ikke minst generer det TV-programmer om et land eller om en gruppe, som igjen skaper interesse blant for eksempel skolebarn. Det er en «happening» som skaper tilleggsgoder i form av interesse, kunnskap og debatt.

Det er kanskje en av de viktigste vekkerne når man ser på hvordan man kan hjelpe utviklingsland, enten temaet er minerydding eller sosiale institusjoner som skal bygges. Selv om man noen ganger må fortelle den tunge sannheten for å få oppmerksomhet, så er det likevel troen på at det nytter som er drivkraften når store deler av befolkningen er positive til store pengebidrag fra Norge.

Er det rom for de samme gode historiene når det gjelder andre virkemidler i utviklingspolitikken enn bistand – for eksempel når det gjelder handel?

- Jeg vil tro det. Man kan se på hva som genereres av næringsvirksomhet når vi senker tollsatser på en vare. Jeg har tro på enkle fortellinger som beskriver sammenhenger. Tall er fint, men historier er bedre. De berører mer, i alle fall av de brede lag av folket. Man må skape interesse før man kan føre en debatt.

Det er ikke nødvendigvis mye å hente politisk på dette feltet. Vi er ikke blinde for hva velgerne prioriterer, og ser at dette ikke rangeres høyt. Men; av og til må man gjøre ting fordi det er rett, ikke bare fordi man skal tilpasse seg en velgerskare.



Foto: NUPI

- *Forsker i Avdeling for utviklingsstudier på Norsk Utenrikspolitisk Institutt*
- *Ledet Internasjonalt Utvalg i Venstre 2006 – 2008, medlem i utvalget fremdeles.*
- *Leder for programavdelingen i Utviklingsfondet 2001 - 2004*
- *Forsker/rådgiver ved Diakonhjemmets høgskole 2001 – 2004*

Øyvind Eggen mener det er stor interesse for utviklingsrelevante tema på borgerlig side, forutsatt at spørsmål presenteres og debatten føres på en hensiktsmessig måte – noe som betyr at debatten må kvitte seg med eimen av venstresidens innbilte moralske overlegenhet.

Norads informasjonsstøtte har som formål å legge til rette for informasjonsarbeid rundt Nord/Sør-spørsmål. Hva tror du er årsaken til at høyresiden i mindre grad søker Norad-midler for å finansiere denne typen debatt?
- Årsaken er nok grunnleggende sosiologisk. Når det dreier seg om kommunikasjon om politikk, altså politisk retorikk, snakker venstresiden mye mer om idealene, mens høyresiden snakker mer om pragmatikken – med «høyresiden» refererer jeg til Høyre og Fremskrittspartiet.

Dette er en arbeidsdeling man har hatt lenge, fordi bistands- og utviklingspolitikken har blitt et felt der idealene, ikke pragmatikken, står i forsetet. Dermed føles det mer naturlig for venstresiden å forholde seg til feltet som helhet. Det merker jeg til og med i Venstre, hvor man kan falle i staver av hvor høytflyvende Solheim og Norad fort blir. Den magefølelsen og ryggmargsrefleksjonen mot og bare snakke om de store idealene, den er mye tydeligere på høyresiden. De blir uvel av den type retorikk. Det er nok delvis fordi de er generelt litt mindre opptatt av dannelse, folkeopplysning og sånne deler av politikken, og delvis fordi de ikke opplever at det er plass til dem.

Er det rom for å bringe inn nye aktører når man snakker om den bredere utviklingspolitikken?

- Når man samler seg om en sak tror jeg det er mulig. Det er i det hele tatt viktigere å samle seg om saker enn om hele ideologier. Et eksempel er jo Aksjon Slett U-landsgjelda – jeg tror til og med FPU var med der. De samlet bredt og mange, over hele spekteret. Det tror jeg var fordi de ikke jobbet med den store fortellingen om verdens utvikling, men fokuserte på en enkeltsak. Generell utviklingsdebatt tror jeg ikke er viktig, men innenfor hver sektor så trenger vi mer debatt.

Mange kunne tatt initiativ på dette, men aktører som RORG må vite at hvis de blir hovedaktør, reduserer det interessen for folk fra andre politiske spektrere. Det beste de kan gjøre er å ta initiativer aktivt i forhold til å få flere aktører inn i debatten, men uten å selv være arena for den. Debatten må foregå på en mer nøytral, eller i det minste en annen, arena. Det vil være en fordel å ha mange forskjellige arenaer – ikke bare i betydningen fysiske møteplasser, men også ulike institusjonelle oppsett.

Ligger det også et ansvar på borgerlig side i å inkludere aktører fra RORG-samarbeidet?

- Ja, men da må de først og fremst vite om RORG-samarbeidet, som også må gjøre seg relevant for dem. Jeg tror det er store potensialer her og en lav terskel for fordommer. Det må være RORG-samarbeidet som inviteres inn på en annen arena, som en av debattantene på et møte. En som skriver et notat kan ringe til RORG-samarbeidet sekretariat og få innspill. RORG-samarbeidets sekretariat bør nok være en ressursbank snarere enn en aktiv aktør. De kunne fortsette å samle innlegg, oppsummere debatten og så videre på sine nettsider.

Er det konkrete tenkemiljøer på borgerlig side, som for eksempel Civita, som kunne hatt nytte av en slik ressursbank?

- Civita står fint på egne ben, og de kan ta kontakt med RORG-samarbeidet hvis de trenger det. Minerva kunne nok med fordel konsulert med kompetente folk før de skrev noe av det de skrev, men jeg er ikke overrasket hvis det er fordi de ikke har noe sans for sånne «RORG-folk». De burde benytte slike ressurser i større grad. Civita er annerledes, de er mer åpne og kan feltet.

Tror du Venstre kunne tatt initiativ til å dra inn utviklingspolitikken på nye områder – ligger det også et ansvar der?

- Ja, det gjør det. En grunn til at vi gjør det lite eksternt er at vi har en vurdering av at det ikke er mye å hente på utenriks- og utviklingspolitikk i vårt velgersegment. Det er nok interesse blant medlemmene, men som du vet sliter vi med hodet så vidt over vannet. Vi må prioritere det som gjør at vi kan gjøre det godt i neste valg.

Tror du det også gjenspeiler seg hos velgerne på venstresiden – at de er mer opptatt av debatt?

- Av debatt, ja, men ikke av utviklingspolitisk praksis. På venstresiden snakker man mye om de store idealene, og bruker store ord som solidaritet. Høyre sitt engasjement for frihandel er jo et engasjement for utvikling det og, selv om venstresiden ikke alltid tror det. De kommuniserer det nok ikke tydelig utad, og jeg vet ikke om de hadde blitt trodd dersom de hadde gjort det. De ser det som så selvfølgelig at det ikke trenger å kommuniseres.

Norge har jo ikke særlig interesse av frihandel lenger, vi har fått det vi ville av verdensøkonomien. Det kan være at venstresiden misforstår mye på høyresiden, de tenker at frihandel er egoisme. Det var det nok også, på 80-tallet.

«Hvis jeg kan karikere litt har den utviklingspolitiske debatten blitt snevret inn til det man enkelt sett kan kalle fattigdomsbekjempelse gjennom Tusenårsmålene. Man ser alle politikkområder som virkemidler for å nå dit. Etter Tusenårsmålene ble debatten mye mindre spennende.»

Er utviklingspolitikk et bredere felt nå enn før?

- Jeg tror det er flere dimensjoner. Nå er nesten alle politikkområder gjort relevante i utviklingsdebatten. Samtidig var det en sterkere politisk dimensjon for 10-15 år siden. Da var det snakk om den globale verdensøkonomien, om store politiske veivalg. Hvis jeg kan karikere litt har den utviklingspolitiske debatten blitt snevret inn til det man enkelt sett kan kalle fattigdomsbekjempelse gjennom Tusenårsmålene. Man ser alle politikkområder som virkemidler for å nå dit. Etter Tusenårsmålene ble debatten mye mindre spennende.

Det store spørsmålet ble bistandens effektivitet, ikke de politiske veivalgene som promoterer eller vanskeliggjøres via bistand. Tusenårsmålene gjorde det mulig å se på utvikling som

«Debatten må foregå på en mer nøytral, eller i det minste en annen, arena. Det vil være en fordel å ha mange forskjellige arenaer – ikke bare i betydningen fysiske møteplasser, men også ulike institusjonelle oppsett.»

noe ikke-politisk, noe som var utenkelig på 80- og 90-tallet når man hadde Verdensbanken som dyttet på med politiske reformer i alle mulige land. Det å oppnå bred politisk enighet har vært en eksplisitt målsetning med Tusenårsmålene, og da måtte man ta bort politikken. Før handlet det om hva slags verdensøkonomi man ville ha. Nå handler det om hvordan man skal løfte de siste fattigfolkene ut av fattigdom og inn i verdensøkonomien, men man er ganske enig om hvordan verdensøkonomien skal være. Dermed er den utviklingspolitiske debatten både smalere og bredere samtidig.

Synes du det er hensiktsmessig å skille mellom utviklingspolitikk og bistand? Er det et skille folk er klar over?

- Jeg tror folk som er engasjert i problemstillingen er klar over dette skillet, og det er hensiktsmessig med tanke på å fokusere på at utviklingspolitikk er mer enn bistand. Det bidrar nok samtidig at til at de som regner seg som mer progressive ofte ignorerer bistand, fordi det regnes som litt konservativt og tradisjonelt.

Høyre foreslår at utviklingsporteføljen går inn i Nærings- og handelsdepartementet. Kan et slikt forslag bidra til å klargjøre hvor de borgerlige mener at utvikling hører hjemme?

- Ja, det tror jeg. Det ville vært i tråd med hvordan man tenker på høyresiden. Det må vel og merke være fordi man vektlegger investeringer i fattige land, ikke først og fremst med tanke på handel. Høyre har kommet langt forbi et overforenklet frihandel kontra bistand-syn på utviklingspolitikken.

Tror du det finnes en allmenn forståelse for hva begrepet samstemt politikk for utvikling innebærer?

- Det er nok ganske kjent etterhvert, men jeg tror diskusjonen rundt involverer ganske få. Årsaken til det kan være at det har havnet i det man kan kalle den diskursive sfære, som kun omfatter de ganske få tusen som er kraftig engasjert i bistand og utvikling.

Jeg er forsker og jobber med utviklingsdiskursen, men jeg er også aktiv i partiet Venstre, der jeg sitter i internasjonalt utvalg som kommuniserer med hele partiet om utviklingsspørsmål. Vi har jo partimedlemmer på hver holme og knaus som er interessert i utvikling, og de gir oss innspill hele tiden. Jeg har ikke inntrykk av at de forholder seg til den type debatt. De forholder seg ikke til det begrepet, i alle fall. Men de snakker om landbrukspolitikk, om miljø, om handelspolitikk, om at deres kommune må kjøpe inn mer varer fra fattige land. Alt dette passer godt inn i samstemtbegrepet, men jeg tror ikke at de kjenner begrepet «samstemthet». Det tror jeg er fordi begrepet har blitt utviklet og dyrket frem innen et lite segment og en begrenset diskursiv sfære.

Venstres medlemmer løfter ikke et øyebryn når RORG-samarbeidet legger ut en nyhet på sine hjemmesider, og vil ta litt avstand til den type tenkning. Det tror jeg skyldes følelsen av at dette er en debatt som ikke angår dem – Dette er noe som disse Oslofolkene, Litteraturhusfolket, holder på med.

Det er en debatt som handler like mye om egen identitet som hvordan man faktisk skal få ting på plass. Ikke minst føler man nok veldig sterkt at dette er venstresiden. Partiet Venstre har nok en sånn ryggmargsrefleks på at venstresiden ikke har noe nyttig å bidra med. Om det er begrunnet eller ikke er helt annet spørsmål. De hører en kombinasjon av 70-tallets solidaritetskrav ispedd litt ATTAC og sånne ting, og da skurrer de bare av og hører ikke etter.

Er det noen grep du tror kan bidra til å gjøre begrepet mer allment kjent, eller mer lettfattelig?

- Problemet er ikke lettfattelighet. Hele bistands- og utviklingsdebatten er sett på som for spesielt interesserte. Den har et moralsk skjær over seg som gjør at mange tar avstand. Dette kan godt gå inn i det som kalles for godhetsregimet, men for mange handler det nok like mye om politisk korrekthet. Det ligger moralske over- og undertoner i alt når man snakker om utvikling, og det er folk dønn lei av.

«Høyre sitt engasjement for frihandel er jo et engasjement for utvikling det også selv om venstresiden ikke alltid tror det.»

Her nærmer vi oss nok en umiddelbar analyse av problemet du nevnte som hovedsak – at det er mest venstresiden som er involvert – nemlig at folk er dønn lei av at hovedaktørene i en debatt tar det som en selvfølge at de står for moralsk

«- Utviklingsaktørene må legge til side den språklige politiske korrektheten som har gjennomsyret bistandsretorikken. Det krever at de snakker mindre om intensjoner og mer om hva de faktisk gjør. «Likeverdige» og «partnerskap» er uttrykk for ønsker, ikke praksis.»

gode, og at avvikende synspunkter nødvendigvis er moralsk dårligere. Dette gjelder jo i bistand, og utviklingsdebatten, den bredere utviklingsdebatten, har ikke har greid å komme ut av det.

Kan aktørene i utviklingsfeltet selv endre dette?

- Utviklingsaktørene må legge til side den språklige politiske korrektheten som har gjennomsyret bistandsretorikken. Det krever at de snakker mindre om intensjoner og mer om hva de faktisk gjør. «Likeverdig» og «partnerskap» er uttrykk for ønsker, ikke praksis. Man må også fjerne store begrep som kan bety nesten alt mulig, og som det er umulig å være mot, slik som utvikling og godt styresett. I tillegg bør man la være å bruke ord som implisitt legger moralske over- eller undertoner.

Man bør i stedet bruke et språk som reflekterer at det ikke først og fremst et spørsmål om ansvarlighet eller egoisme, men et dilemma mellom mange mulige politiske veivalg der det ikke er noen gitt å vite helt hva som er rett. Poenget er å bruke helt vanlige ord. Å jobbe mot fattigdom, ikke bekjempe. Samarbeid, ikke solidaritet. I tillegg bør man invitere folk til faktisk å si hva de mener, gjennom å gi alternativer som folk flest er berettiget til å mene noe om. I stedet for hvordan kan vi bekjempe fattigdom mest mulig effektivt bør man spørre hva er viktigst, bedre økonomi eller mer demokrati ?

David Hansen

Styreformann i Mimeta



Foto Hege Aasgaard/Mimieta

- *Styreformann i Mimeta – "centre for culture and development"*
- *Spesialrådgiver i kommunikasjonsbyrået Gambit Hill+Knowlton, med faglig ansvar for samfunnsansvar*
- *Politisk rådgiver for Utviklingsminister Hilde Frøkjær Johnsen 2001 - 2005*
- *Leder KrFU 1999 - 2002*

I følge David Hansen har utviklingsdebatten dreid seg tematisk over på mange andre felt enn bistand, men har ikke innflytelse på politikken på disse spørsmålene. Dette gjør ikke spørsmålene mindre viktige, men mindre attraktive å debattere.

Er det hensiktsmessig å skille mellom utviklingspolitikk og bistand?

- Mitt svar er både ja og nei. Det var en klar hensikt med å introdusere betegnelsen utvikling, men dersom begrepet ikke blir annet enn skuebrød tjener det liten nytte. Den opprinnelige hensikten var å utvide saksfeltet og virkemidlene, slik at man mer effektivt kunne bidra til å bekjempe fattigdom internasjonalt.

Når så mye virksomhet og politikk for andre formål enn bistanden, nasjonalt og internasjonalt, systematisk motvirker bistandens formål, gir det ingen mening å avgrense utviklings-politikken til kun å dreie seg om det bistandsfinansierte utviklingssamarbeidet. Derfor var det viktig med et skille. Politikken måtte også ta for seg de andre og viktigere pengestrømmene, samt mangelen på slike pengestrømmer til fattige land og til fattigdomsbekjempende formål: Gjeldsuføre, korrupsjon, kredittørke, fravær av investeringer og handel, lukkede markeder og sviktende marker, død kapital som følge av svakt rettsvern, diskriminering og rettsulikhet.

Synes du utviklingspolitisk debatt er bredere enn hva den var tidligere?

- Retorikken har blitt likere mellom aktørene. Snarere enn å være anti-globalisering, har man eksempelvis blitt mer opptatt av bærekraftig kapitalisme. Ganske mange mener at det heller er mangel på etterlevelse av markedsøkonomiske prinsipper som skaper problemene våre.

Vi lever i en verden med utbredt proteksjonisme og grove underinvesteringer. Når du lar hele landbruket til alle fattige være unntatt investering, kapitalfri sone, så blir resultatet en katastrofe. Paradoksalt nok er det lettere tilgang på mobiltelefon levert gjennom frie markeder enn vann, helse- og utdanningstjenester som det offentlige har ansvaret for. Da bør man spørre seg hvilken modell som har sviktet.

Selv om utviklingspolitikken i dag er mer helhetlig har man ikke mer enn bistandspenger å komme med. Det er min skarpeste kritikk av Erik Solheim. Han har selv i noen grad gjort bistanden liten, ved stadig å påpeke hvor mye viktigere andre pengestrømmer er. Samtidig har han ingenting annet i verktøykassa si. Hvis han mente alvor med å si at det er viktig å gjøre noe på de andre områdene, så er det der han må innrette mer av det politiske støtet. Det er knapt en håndfull mennesker som virkelig får bruke tiden sin på denne typen tematikk. Ennå så sterke politiske realiteter og trender i tiden har talt for at man skal lykkes, så har man ikke lykkes.

«Det er fortsatt en diskusjon mellom noen aktører, institusjoner og sivilsamfunnsvirksomheter, som tar form av en endeløs samtale. Det hadde vært morsomt om flere fra ulike innfallsvinkler var opptatt av å gjøre noe med det.»

Hovedproblemet er at bistandspengene blir forsøkt strukket over langt flere formål enn bistanden egentlig var ment for. Dette er gjort for å gi inntrykk av at man fører en bredere politikk. I realiteten er det da fortsatt bare bistandspolitikken man bedriver.

Når gjorde man politiske beslutninger som reelt endret utviklingsfiendtlige handelsregler? Når omdisponerte man et større antall diplomater og andre fagfolk slik at innsatsen sto i forhold til retorikken innen temaer som kapitalflukt, innovativ finansiering, reform av FN, Den internasjonale Pengefondet og Verdensbanken? Vi greier ikke engang stille med militære bidrag der hvor det investeres milliarder av bistandskroner for

å sikre fred og utvikling. Selvsagt synes jeg mer av dette burde bli kritisert og debattert. Det er mangel på prinsippperlevelse som gjør denne debatten lite relevant.

Er det forskjeller mellom høyre- og venstresiden når det gjelder å debattere utviklingspolitikk?

- Det kan godt innvendes mot i hvert fall deler av den selverklærte norske høyresiden at de har en utpreget nasjonal profil. Der er det også en ganske sterk nasjonal forståelse av hva som er internasjonal politikk. Noen vil jo si at den nå er utdatert, fordi verden i dag ikke i like stor grad kan forstås – eller bør forstås – i en ren nasjonal interessepolitisk konfrontasjon.

På den annen side er også dette en sannhet med modifikasjoner. Globaliseringen har også blitt drevet frem av nasjonale interesser. Selv om høyresiden i Norge har stor respekt for realitetene i interesser, lar de ikke nødvendigvis politikken sin styre av det. Landskapet er mer komplekst enn at vi har å gjøre med en idealistisk venstreside og en realpolitisk høyreside. Ikke minst er den sittende regjeringen en veldig sterk illustrasjon av dette. Både Solheim som utviklingsminister og Støre som utenriksminister er to sterke eksponenter for en ny interessebasert realitetsorientering av norsk utviklingspolitikk.

Er du enig i RORG-sekretariatets vurdering av at de borgerlige er lite tydelige i den utviklingspolitiske debatten?

- Nei, hovedproblemet for dem er heller stedet de gjør sine observasjoner fra. Det de får med seg er opptreden på arenaer hvor borgerlige ikke føler seg hjemme. De synes det blir i beste fall eksotisk å være med. For å bruke et begrep fra min bakgrunn, blir RORG-samarbeidet møteplassen for de frelste. De er sin egen menighet, med litt forskjellige denominaasjoner. Innenfor det å være rettroende i RORG-samarbeidets trosfellesskap finnes det ulike skoler, ulike vektlegginger, men det er for utenforstående nyanser over samme tema. Inntil nylig ble de oppfattet som preget av veldig antiglobalisering.

Jeg opplever selv at det har vært en positiv endring i RORG-samarbeidet sin måte å fungere på. For eksempel opplever jeg det å legge debattforumet på en plattform som Nye Meninger som mer utadvendt. Det å holde arrangementer på Litteraturhuset, selv om det nok er et hus med bias i publikummet, opplever jeg som forsøk på å gå utenfor den vante komfortsonen. Det er mer åpent. Og det har vært helt bevisst.

Parallelt har det skjedd endringer også på høyresiden, nemlig utviklingen av Civita og revitaliseringen av Minerva. Mange av temaene de jobber med er internasjonale og i betydelig grad utviklingsorientert. Det arbeides mye med å ha en egen tilnærming til gamle temaer som arbeid og kapital, marked og kapitalisme.

Allikevel er det ikke for mye debatt om utviklingsspørsmål i noen av leirene. Det er heller ikke noen nevneverdig relevant eller god samtale på tvers av ståsteder, om disse temaene. Det er mye annet som skal ha plass og som tar sin tid, men det er litt for mye diskusjon som aldri kommer bortenfor vante ståsteder. Det er fortsatt en diskusjon mellom noen aktører, institusjoner og sivilsamfunnsvirksomheter, som tar form av en endeløs samtale. Det hadde vært morsomt om flere fra ulike innfallsvinkler var opptatt av å gjøre noe med det. Dersom du hadde stilt spørsmål om hvor langt man har kommet i å meisle ut en alternativ utviklingspolitikk til den sittende regjeringens,

«Dersom du hadde stilt spørsmål om hvor langt man har kommet i å meisle ut en alternativ utviklingspolitikk til den sittende regjeringens, så ville det vært få som hadde gode svar.»

så ville det vært få som hadde gode svar.

Hva hadde vært naturlige arenaer for utviklingspolitisk debatt og informasjonsutveksling?

- I vår tid, og med bistandens internasjonale hensikt, er det helt naturlig å bruke digitale kanaler. Språk kan også brukes mer bevisst, til å involvere flere i samtalen. Jeg savner også at man får fram kunnskapen fra forskning og fagmiljø i formater der de kan oppfattes av flere og på arenaer hvor de kan engasjere bredere.

«Jeg savner også at man får fram kunnskapen fra forskning og fagmiljø i formater der de kan oppfattes av flere og på arenaer hvor de kan engasjere bredere.»

Det er de spesielt interesserte som får innblikk i alt det som produseres og diskuteres internt og mellom institusjoner som Christian Michelsens Institutt (CMI), Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI), Fredsforskningsinstituttet PRIO og Senter for Utvikling og Miljø (SUM). I for seg kan Utenriksdepartementet, Norad, Norfund og Fredskorpset også inkluderes på denne listen. De mange organisasjonene i det sivile samfunn som besitter mye kunnskap og erfaring er også svakt representert der andre enn de innvidde får ta del. Det er noen hederlige unntak, hvoriblant Kirkens Nødhjelp og Changemaker er blant de fremste, men heller ikke de er overeksponerte.

Dersom etablerte utviklingsaktører skulle delta på nye arenaer, er det noen fora som du tenker at er aktuelle?

- De dukker jo i blant opp på Civitamøter. Det er en anerkjennelse av at det skjer interessante ting andre steder. Jeg jobbet forøvrig med den internasjonale porteføljen til Civita i halvannet år, og jeg opplevde bare én gang at en av de etablerte aktørene på bistandsfeltet tok kontakt. Da hadde Civita en publikasjon på gang, så de hadde egen interesse av å bidra. Ellers skjedde det aldri at man tok kontakt, verken for å høre om det kunne være aktuelt å gjøre noe sammen, eller at for å foreslå tenkere eller tematikk som vi burde ta opp. Snarere tvert i mot. Når et eget menneskerettighetsorientert forum, Oslo Freedom Forum, ble etablert, virket det som det for noen var viktigst å være mot. De ville skape en slags motbevegelse, og det tjener jo ikke akkurat til noen hensikt å inkludere eller definere andre inn i samtalen.

Øyvind Eggen ved NUPI sier at det blir vanskelig å snakke om forskning på bistand og utvikling når det er bare enten-eller forskning, og enten-eller debatt. Det er mange analyser som er utdatert, eller bare så ideologisk forankret at det for andre blir irrelevant. Det er på en måte to ulike trosretninger. Dermed dreier det seg mye om fordommer, og lite om å ha lest eller lyttet til andre enn sine egne.

Ettersom noen har fått lov til å definere en agenda som sin, i vår felles offentlighet, så har andre åpenbart latt den være. Eller de opplever at de allerede har sine løsninger og sine svar, slik at det ikke tjener noen hensikt å engasjere seg. Man vinner ikke noe, og får heller ikke selv ny innsikt eller kunnskap ved å engasjere seg i de andres samtale. I tillegg er det en del som har andre arenaer, som krever sin tid og sin vedlikeholdelse. Skal du dobbelt-investere, må du virkelig tenke gjennom om du får noe igjen for det. I bunn ligger alltid et prioriterings spørsmål over hvor man vil investere tiden.

Kjell Roland

Daglig leder av Norfund



Foto: Wayne Conradi

- *Daglig leder for Norfund (Statens Investeringsfond for Næringsvirksomhet i Utviklingsland)*
- *Utdannet sosialøkonom, var blant initiativtagerne (1986) til ECON – senter for økonomisk analyse, nå Econ Pöyry*
- *Medlem av internasjonalt utvalg i Arbeiderpartiet*

Kjell Roland vil ha økonomisk vekst og en normalisering av land i Sør. En slik utvikling vil ha konsekvenser for utviklingsfeltet som må tilpasse seg en ny og endret virkelighet, der bistandsmottagere vil stille klare krav – noe som fort kan gå på tvers av idealer og forventninger.

Ser du en forskjell på hvordan borgerlige og ikke-borgerlige aktører diskuterer utviklingspolitikk?

- Både på høyre- og venstresiden er debatten i stor grad drevet av de gode intensjoner og ideologi. På høyresiden vektlegges demokrati og menneskerettigheter, mens venstresiden heller mot snillisme. Men begge siders pekefinger er like lange. Og begge sider har lite inngående linjer når det fremmes meninger fra «Sør» som ikke sammenfaller med egne meninger.

Venstresiden har hatt et sterkt eierskap og innflytelse i debatten, i stor grad i sammenfall med interesser fra organisasjonene.

Slik jeg oppfatter det utfordres i dag deres eierskap til agendaen og definisjonsmakt. Den tradisjonelle måten å tenke bistand på utfordres, samtidig som troen på økonomisk vekst, troen på markeder og kapitalismen som en viktig del av løsningen på fattigdomsproblemene står sterkere i dag enn den har gjort noen gang. Det har endret seg de siste fem årene – overraskende raskt.

Før var bistandspolitikken på de fleste områder annerledes enn tilsvarende politikkområder her hjemme. Det var en annen logikk – uansett hva du skulle gjøre, enten du skulle bygge skole i Afrika eller bygge veier, var tilnærmingen basert på at ting er annerledes i utviklingsland. I dag har vi blitt flinkere til å forstå utviklingsland som samfunn og økonomier som ligner vårt eget land, riktignok slik vi var for 50-100 år siden – med ulike strukturer og utfordringer. I første rekke er dette fordi det har vært en positiv utvikling i mange fattige land. De vokser, og regjeringene begynner å få styring. De bygger ned bistandsavhengigheten, og normale mellomstatlige relasjoner vokser frem. Rollene til tradisjonell bistand og NGOer vil måtte tilpasses dette. Det

«Hypotesen min er at de ikke har et like sterkt nettverk på høyre- som på venstresiden. Det har skjedd en formidabel endring i kunnskapsnivået om fattige land i næringsliv og finans. Fremvoksende økonomier er viktig tema der, men ikke i en bistandssetting – snarere på et rent kommersielt plan.»

viktige er om vi klarer å gå fra en logikk definert av oss som givere og dem som mottakere til mer normale og jevnbyrdige mellomstatlige relasjoner. Her har ikke mye skjedd fram til nå.

Det som fortsatt er for lite representert i bistandspolitikken er det store politiske og pragmatiske sentrum i Norge, som egentlig er veldig opptatt av resultater og om ting virker. I alle fall er dette agendaen i Norge. Hvis det er noe som virker, så gjør vi mer av det, og hvis det ikke virker så godt, så gjør vi mindre av det. Det er ikke en ideell verden, men får du til endringer så får du til vekst, og løfter du mennesker ut av fattigdom så vil de på sikt antakeligvis ønske demokrati.

Tror du den endringen også har vært tydelig i den offentlige debatten?

- Ja, det tror jeg. Det er klart at her er vi selektive på hver våre

vis – jeg følger det som vi i Norfund er opptatt av. Troen på økonomisk vekst og næringslivet følger egentlig ikke en høyre-venstredimensjon, dette har det alltid vært enighet om her i Norge, i alle fall fra Arbeiderpartiet til høyresiden av partiene. Dette var Arbeiderpartiets medisin for 50 år siden da vi var fattige her til lands, og det er fremdeles hoved analysen. Debatten om bistandspolitik har vært plassert på siden av norsk politikk, som en litt isolert boble drevet av veldig mye gode meninger og vilje, og i økende av grad kulturer og organisasjoner som er fristilt fra den øvrige samfunnsdebatten. Dette tror jeg man har sett i hele Vesten.

Målsettingen må være å få utviklingspolitikken mer ansvarliggjort slik at man også er opptatt av resultatene, ikke bare av våre egne intensjoner. Det viktigste for å bli bedre på dette er at debatten kobles mer til norske interesser, ikke bare til abstrakte ambisjoner og gode ønsker. Da er det nødvendig med mer involvering av norsk næringsliv, mer kobling til norske utenrikspolitiske interesser, og mer ærlighet om organisasjonenes egeninteresser og resultater. Det finnes mange mulige debattarenaer for en slik diskurs.

Vi i Norfund har allerede tatt initiativ til dialog med utviklingsmiljøet, og har en god dialog med organisasjonene i dag, særlig på miljøspørsmål knyttet til vårt engasjement innen vannkraft. En viktig dialog er å snakke om utviklingseffekter og hva det egentlig er vi ønsker oss på lang sikt. Vi har nettopp tatt initiativ til en serie møter med NGOer som er opptatt av landbruk, vårt nye strategiske satsningsområde. Mange har sterke meninger om storskala industrilandbruk og andre ting vi gjør. Her kan vi gå i dialog, for eksempel har Kirkens Nødhjelps utviklingspolitiske avdeling drevet diskusjonen om skatteparadis og så har vi blitt invitert til en dialog for å forklare hvordan dette ser ut med våre øyne.

Vi er ikke enige med organisasjonene i alt, men distansen er mye mindre enn den var for fem år siden. Den norske utviklingsdebatten er, sammen med den nederlandske, blant de åpne i Europa. Debattene i Sverige, Danmark og Storbritannia er mye mer tilspisset.

Opplever du at det er et ønske om å finne en felles møteplass?

- Ja, i rimelig grad. Men enkelte underliggende kulturforskjeller mellom kommersielle aktører og NGOer gjør dette krevende. I bistanden er det gjerne en top-down tilnærming: Problemene diskuteres på konferanser og seminarer her hjemme, og så utvikles store programmer og prosjekter. Næringslivsaktører ser etter konkrete prosjekter, og verdien av seminarer hvor de overordnede problemene diskuteres er liten.

Hva tror du det skyldes at RORG-samarbeidet mener at borgerlige aktører ikke deltar mye i debatten?

- Jeg har lest noen av de oppsummeringene de har av bistandsdebatten, så jeg ser jo at de følger med i den. Hypotesen min er at de ikke har et like sterkt nettverk på høyre- som på venstresiden. Det har skjedd en formidabel endring i kunnskapsnivået om fattige land i næringsliv og finans. Fremvoksende økonomier er viktig tema der, men ikke i en bistandssetting – snarere på et rent kommersielt plan.

«Debatten om bistandspolitik har vært plassert på siden av norsk politikk, som en litt isolert boble drevet av veldig mye gode meninger og vilje, og i økende av grad kulturer og organisasjoner som er fristilt fra den øvrige samfunnsdebatten.»

Vi kunne laget en lang liste av avisartikler om Afrika sør for Sahara de siste årene som viser noe annet enn det tradisjonelle bildet. Det omfatter også NABA (Norwegian African Business Association) og den type konferanser, og næringslivsdelegasjonen til Afrika som Solheim og Giske hadde til Afrika for første gang i fjor høst. Nesten hundre deltakere til tre land i Afrika, det har aldri skjedd før, det har aldri vært tilsvarende interesse fra norsk næringsliv. For første gang reiser næringsministeren og utviklingsministeren til disse landene og sier at 'Dette er starten på en ny fase – inntil nå har vi bare kommet med bistand. Nå kommer vi med norsk næringsliv, og ønsker mer normale mellomstatlige relasjoner'.

Næringslivet kan bidra med arbeidsplasser, og ansvarlige private aktører kan effektivt bekjempe korrupsjon. Sammenlignet med bistandspenger, som jo er «gaver», vil jeg påstå at det er lettere å unngå mislighold i forretningsmessige relasjoner.

I det tradisjonelle bistandsmiljøet finnes ofte en oppfatning av næringslivet som årsak til korrupsjon, men vår erfaring er ikke i tråd med dette. Omfattende investeringer fra vestlige selskaper er antakeligvis det viktigste som kan skje for å bekjempe korrupsjonskultur.

Hvilke andre hovedtrekk i nasjonal og internasjonal politikk vil være relevante for den utviklingspolitiske debatten fremover?

- Vi vil se at land etter land blir herrer i eget hus. Vi vil få mer av det vi har sett i Egypt, der myndighetene setter grenser for utenlandske NGOers rolle som politiske aktører med utenlandske penger og agendaer. Vi vil se mer av det vi har sett i Syria, der Vesten er maktesløs både på grunn av Sikkerhetsrådet og fordi vi ikke har makt til å gjøre noe selv om vi kunne. Dette innebærer en styrking, ofte på måter vi sterkt beklager, av nasjonalstatenes ukrenkelighet.

Bistandsavhengigheten reduseres, noe som også betyr at avhengigheten til Vesten blir mindre. I tillegg vil Vesten stadig oftere møte andre aktører, særlig Kina, India og Brasil, i dørene hos regjeringskontorene i land i Sør. Det blir stilt større krav om å lytte til mottakernes ønsker, og bevisbyrden blir i større grad vår og om vi makter å levere resultater. Denne utviklingen må møtes ved at Vesten mobiliserer investeringer fra eget næringsliv og bidrar til å etablere bredere og bedre mellomstatlige relasjoner som ikke preges av en giver – mottakermentalitet.

Etterord:



Heikki Holmås
Utviklingsminister(SV)

Foto: Berit Roald, Scanpix

Skillelinjen går ved fordelingspolitikken

RORG-samarbeidet fortjener stor takk for dette initiativet. En av mine hovedprioriteringer som utviklingsminister er nettopp "å ta utviklingspolitikken hjem". Det gjør vi best når vi skaper debatt og nærhet til hva utviklingspolitikk handler om. Gjennom denne artikkelsamlingen blir skillelinjen mellom høyresiden og venstresiden i norsk utviklingspolitikk klarere: Den handler om viljen til fordeling, både i og mellom land.

Hva har vi lært etter 50 år med bistand?

Den kanskje viktigste erkjennelsen det siste tiåret er at *vi*, de tradisjonelle giverne, ikke kan fikse utvikling for *dem*, de tradisjonelle mottakerne av norsk og internasjonal bistand. Utvikling er et politisk prosjekt, og det må drives av landene selv.

Den kanskje nest-viktigste lærdommen er at ting tar tid. Tiår. Tretti år er et forsiktig anslag for tiden det tar å gå fra et svakt, gjerne konfliktfylt land til en noenlunde fungerende stat som i det minste kan ordne opp i dagligdagse utfordringer og yte et minimum av tjenester til sine innbyggere.

Nok en viktig erkjennelse er at det ikke finnes ett enkelt grep, én trylleformular som produserer levedyktige, rettferdige stater, og at samme grepet uansett ikke vil gi samme resultat i ulike land.

Sikkerhet, utdanning, handel, næringsutvikling, strøm, en stat som fungerer, tilpasning til et annerledes klima, likestilling, helse – alt er viktige for god utvikling. Likevel tar det tid. For målet er ambisiøst: Å bekjempe fattigdom og å skape utjevning sånn at folk skal få oppleve en trygg fremtid.

Verden har mer enn nok rikdom. Den er bare så urimelig skjevfordelt. Land rike på naturressurser kan gjerne ha høy inntekt per hode, men det hjelper lite hvis inntekten stort sett går til et bittelite flertall. Jo bedre fordeling, jo større intern etterspørsel, jo større aktivitet, flere jobber og større sjanse for å komme seg ut av fattigdom.

Det er en generell politisk uenighet om hvor stor likhet vi skal ha og hvordan vi oppnår det. Erfaring fra vårt land viser at jevn fordeling gir lavt konfliktnivå i arbeidslivet og høy arbeidsdeltakelsen, noe som fremmer vekst og velstand. Erfaring fra andre land viser at stor ulikhet fører til politisk uro og konflikt, som ikke er bra for vekst og velstand. Ikke bra for folk.

Det er på dette punktet jeg ønsker å utfordre høyresidens stemmer i denne artikkelsamlingen.

Hvorvidt det er ønskelig å føre en politikk med sikte på generell utjevning, er et av hovedskillene mellom politiske ideologier – både i innenrikspolitikken og i utviklingspolitikken.

Da vi startet med bistandssystemet for over 50 år siden, bodde 90 % av verdens fattigste mennesker i det vi kaller lavinntektsland. I dag er det bare 30 %. De resterende 70 % av verdens fattigste bor i mellominntektsland. Den store fordelingsutfordringen er altså ikke lenger bare mellom fattige og rike land, men mellom fattige og rike mennesker i land. Grunnen til dette er at mange land har hatt en høy økonomisk vekst, og blitt oppgradert til mellominntektsland, uten at det har vært ført en fordelingspolitikk som har kunnet løfte de store gruppene ut av fattigdommen. Dette handler ikke bare om India og Kina, men også om land som Ghana og Zambia.

Et viktig spørsmål er derfor om vi skal prioritere bistand der det bor **flest fattige** eller skal vi prioritere de **fattigste landene**? Dette spørsmålet diskuterer vi altfor lite.

Jeg mener at det å bygge opp gode skattesystemer både i lav- og i mellominntektsland er noe av det viktigste vi kan gjøre. Å støtte organisasjoner som organiserer folk, slik som fagbevegelse likeså. Dette er viktig både for å fordele godene bedre, og for å sikre en langsiktig finansiering av offentlige tjenester som skole og helse etter hvert som nasjonaløkonomien blir bedre. Bistanden har som mål å overflødig gjøre seg selv!

Men dette innebærer at vi må blande oss litt inn i nasjonale politiske prioriteringer. Og det er et annet viktig spørsmål: hvor langt kan vi bruke bistanden som virkemiddel for å påvirke andre lands interne anliggende? Her er det viktig å samarbeide med andre.

FNs medlemmer har sluttet seg til konvensjoner om sosiale og økonomiske rettigheter. FN har derfor legitimitet til å arbeide for oppfyllelse av disse forpliktelsene i de enkelte land og er derfor en viktig arena for å påvirke mellominntektsland til bedre fordelingspolitikk.

Spørsmålet om hvordan vi kan oppnå en mer rettferdig fordeling vil være et av hovedpunktene for meg som utviklingsminister. Jeg ønsker derfor denne brede politiske debatten om utviklingspolitikk velkommen. Jeg kommer til å følge opp med flere politiske debatter og folkemøter hvor stemmer fra alle politiske leire kan bli hørt. Målet er å få til en dialog om hvordan norsk utviklingspolitikk skal drives i de neste årene. På denne måten tar vi utviklingspolitikken hjem.



RORG-samarbeidet

Storgt 11

0155 Oslo

www.rorg.no